

**LİSE ÖĞRENCİLERİNİN şİDDET EĞİLİMİ İLE BENLİK SAYGILARI
ARASINDAKİ İLİşKİNİN İNCELENMESİ**

**EXAMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN VIOLENCE TENDENCY AND
SELF-ESTEEM OF HIGH SCHOOL STUDENTS**

Abdulaziz DENİZ
Hanifi ÇETİNKAYA
Deniz Gamze YILMAZ USLU
Sevil ÖZMEN

REHBERLİK HİZMETLERİ BÖLÜM BAşKANLIĞI

ERCİş REHBERLİK VE ARAşTIRMA MERKEZİ

MART, 2025

İçindekiler

Özet	5
Giriş	7
1.1 Araştırmanın Amacı	17
1.2. Araştırmanın Önemi	17
1.3. Araştırmanın Sayıtları.....	18
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	18
1.5. Araştırmanın Hipotezleri.....	18
Yöntem.....	19
Araştırmanın Modeli	19
Evren ve Örneklem.....	19
Veri Toplama Araçları.....	20
Verilerin Analizi.....	21
Bulgular.....	21
<i>Demografik Veriler.....</i>	21
Tablo.....	20
<i>Lise Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Dağılımı</i>	21
Tablo.....	21
<i>Lise Öğrencilerinin Yaşlarına Göre Dağılımı.....</i>	20
Tablo.....	20
<i>Lise Öğrencilerinin Sınıflarına Göre Dağılımı.....</i>	22
Tablo.....	22
<i>Lise Öğrencilerinin Sosyoekonomik Düzeylerine Göre Dağılımı</i>	22
Tablo.....	22
<i>Lise öğrencilerinin Kardeş Sayılarına Göre Dağılımı</i>	23
Tablo.....	23
<i>Lise Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımları</i>	23
Tablo.....	23
<i>Lise Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımları</i>	24
Tablo.....	24

Lise Öğrencilerinin Anne-Baba Hayatta Olma Durumlarına Göre Dağılımları

Tablo.....	24
-------------------	-----------

<i>Lise Öğrencilerinin Şiddet Eğilimleri ile Benlik Saygısı Puanlarının Normallik Testi Analizi Sonuçları.....</i>	25
---	-----------

Tablo.....	25
-------------------	-----------

<i>Lise Öğrencilerinin Şiddet Eğilimleri İle Benlik Saygıları Arasındaki İlişkiye Ait Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları.....</i>	25
--	-----------

Tablo.....	25
-------------------	-----------

<i>Lise Öğrencilerinin Cinsiyetine Göre Şiddet Eğilimi Ölçeği Ve Benlik Saygısı Ölçeğinin Alt Boyut Puanlarının Bağımsız Örneklem T Testi Dağılımı.....</i>	26
--	-----------

Tablo.....	26
-------------------	-----------

<i>Lise Öğrencilerinin Sınıf Düzeylerine Göre Şiddet Eğilimi Ölçeği Ve Benlik Saygısı Ölçeğinin Alt Boyut Puanlarına İlişkin ANOVA Dağılımı.....</i>	26
---	-----------

Tablo.....	26
-------------------	-----------

<i>Lise Öğrencilerinin Sosyo-Ekonomik Düzeylerine Göre Şiddet Eğilimi Ölçeği Ve Benlik Saygısı Ölçeğinin Alt Boyut Puanlarına İlişkin ANOVA Dağılımı.....</i>	28
--	-----------

Tablo.....	28
-------------------	-----------

<i>Lise Öğrencilerinin Yaş Gruplarına Göre Şiddet Eğilimi Ölçeği Ve Benlik Saygısı Ölçeğinin Alt Boyut Puanlarına İlişkin ANOVA Dağılımı.....</i>	28
--	-----------

Tablo.....	28
-------------------	-----------

<i>Lise Öğrencilerinin Yaşadıkları Ortama Göre Şiddet Eğilimi Ölçeği Ve Benlik Saygısı Ölçeğinin Alt Boyut Puanlarına İlişkin ANOVA Dağılımı.....</i>	29
--	-----------

Tablo.....	29
-------------------	-----------

<i>Lise Öğrencilerinin Anne-Baba Hayatta Olma Durumlarına Göre Şiddet Eğilimi Ölçeği Ve Benlik Saygısı Ölçeğinin Alt Boyut Puanlarına İlişkin ANOVA Dağılımı.....</i>	29
--	-----------

Tablo.....	29
-------------------	-----------

<i>Lise Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeylerine Göre Şiddet Eğilimi Ölçeği Ve Benlik Saygısı Ölçeğinin Alt Boyut Puanlarına İlişkin ANOVA Dağılımı.....</i>	30
---	-----------

Tablo.....	30
-------------------	-----------

<i>Lise Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeylerine Göre Şiddet Eğilimi Ölçeği Ve Benlik Saygısı Ölçeğinin Alt Boyut Puanlarına İlişkin ANOVA Dağılımı</i>	30
Tablo	30
Tartışma	31
Sonuç Ve Öneriler	35
Kaynaklar	37
Ekler	46
Kişisel Bilgi Formu	46
Şiddet Eğilimi Ölçeği	47
Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	48
Araştırma İzinleri	49

ÖZET

Bu araştırmada, ortaöğretim grubu öğrencilerinde şiddet eğilimi ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini Van ilinde öğrenim görmekte olan 270 kız (%65.6) ve 148 erkek (%35.4) olmak üzere toplam 418 lise öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmada Kişisel Bilgi Formu, şiddet Eğilimi Ölçeği ve Benlik Saygısı Ölçeği kullanılmıştır. Ölçme araçlarının uygulanması sonucunda elde edilen veriler SPSS for Windows 26.0 paket programıyla analiz edilmiştir. Verilerin analiz edilmesi sürecinde ilk olarak normal dağılım testleri yapılmış ve verilerin normal dağıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma, nicel araştırma yöntemleri kapsamında yer alan ilişkisel tarama modeline göre modellenmiştir. Pearson Korelasyon, Bağımsız Örneklem T Testi ve Anova analizleri yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular neticesinde lise öğrencilerinin şiddet eğilimleri ve benlik saygıları arasında negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Lise öğrencilerinin şiddet eğilimleri arttıkça benlik saygılarının düştüğünü araştırmanın bulgusu olarak söyleyebiliriz. Elde edilen sonuçlar alanyazında yapılan benzer konulu araştırmalarla paralellik göstermektedir. Lise öğrencilerinde son zamanlarda arttığının gözlemlenmesi ile şiddet eğilimi ile benlik saygısı arasında negatif yönde bir ilişki çıkmasından yola çıkarak öğrencilerin benlik saygılarını arttırmaya yönelik çalışmaların yapılması ile şiddet eğilimlerinin azaltılması hedeflerden birisi olmalıdır. Bu amaçla lise öğrencilerinde görülen şiddet eğilimine karşı koruyucu bir faktör olarak benlik saygısının görülmesi ile araştırmaya ilgili değişkenler dahil edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Benlik Saygısı, Ortaöğretim, Öğrenci, şiddet Eğilimi

ABSACT

In this study, it was aimed to examine the relationship between violence tendency and self-esteem in secondary school students. The sample of the study consisted of 418 high school students, 270 female (65.6%) and 148 male (35.4%), who were studying in Van province. Personal Information Form, Violence Tendency Scale and Self-Esteem Scale were used in the study. The data obtained as a result of the application of the measurement tools were analyzed with SPSS for Windows 26.0 package program. In the process of analyzing the data, normal distribution tests were first performed and it was concluded that the data were normally distributed. The research was modeled according to the relational screening model within the scope of quantitative research methods. Pearson Correlation, Independent Sample T Test and Anova analyzes were performed. As a result of the findings obtained from the research, it was concluded that there is a negative and weakly significant relationship between high school students' violence tendencies and self-esteem. As a finding of the study, we can say that as the violent tendencies of high school students increase, their self-esteem decreases. The results obtained are in parallel with similar studies in the literature. Based on the negative relationship between the tendency to violence and self-esteem, which has been observed to increase recently in high school students, it should be one of the goals to reduce the tendency to violence by conducting studies to increase students' self-esteem. For this purpose, the variables related to self-esteem as a protective factor against the tendency to violence in high school students were included in the study.

Keywords: Education, Self-Esteem, Secondary Education, Student, Violence Tendency

GİRİŞ

Şiddet olgusu, yaşamımızın her alanında karşımıza çıkan, dünyada hızla artan ve önem arz eden bir halk sağlığı sorunudur (Güler ve ark., 2005). Günümüzde bireysel ve toplumsal sorunların başında gelen şiddeti kontrol etmek, yaşamı bu girdaptan kurtarabilmek için öncelikle şiddetin anlamlandırılması ve etki eden faktörlerin belirlenmesi gerekmektedir (Özgür, Yörükoğlu ve Arabacı 2011). İnsanın doğasında şiddet dürtüsünün bulunması, şiddet davranışlarından sorumlu tutulsa da sosyal, ekonomik ve psikolojik boyutları ile diğer bir ifade ile biyo-psiko-sosyal bütün olarak ele alınması ve araştırılması gerekmektedir (Yakut 2012). Şiddet davranışını şekillendiren psikolojik faktörler arasında hayal kırıklığı, saldırgan rol modellerine maruz kalma, gözlemsel öğrenme ve taklit yer alır. Saldırganlık genellikle hayal kırıklığının sonucudur. İnsanlar kasıtlı olarak istismar edildiklerine inanırlarsa saldırgan davranabilmektedirler. Sosyal öğrenme teoremi, saldırgan davranışların gözlem yoluyla ve taklit edilerek öğretiminin gerçekleştiği ve bu davranışların pekiştirildiğinde fazlaştığını göstermiştir (Karşı 2016). Özaşçılar (2016) şiddetin kökenlerini açıklamak için biyolojik teorilerden yararlandığı araştırmasında hipoglisemi, aşırı rafine şeker alımı, testosteron düzeylerinin artması, serotonin düzeylerinin azalması ve kadınlarda da adet öncesi zamanın saldırganlığın davranışlarla ilişkili olduğunu belirtmektedir (Kurt, 2024). Şiddet davranışının açıklanmasında etkili olan sosyal faktörler arasında şiddetin toplumda kabul görmesi, şiddetin çözüm olarak algılanması, aile eğitiminin yetersiz oluşu, medya etkisi, cinsiyet rolleri, yaşamın zorlukları, göç ve küreselleşme yer almıştır (Özgür ve ark. 2011). Şiddet kavramı sıklıkla öfke, saldırganlık gibi birçok kavramla ilişkilendirilse de literatürde çeşitli tanımlar da bulunmaktadır. Şiddeti daha iyi anlamak için bu tanımlamalardan bazılarını gözden geçirmek yararlı olabilir. Psikoloji Sözlüğü 'ne göre şiddet, dar anlamda "birine ya da bir şeye karşı düşmanlığın ya da öfkenin yoğun ve yıkıcı bir şekilde ortaya çıkması" olarak tanımlanmaktadır (Budak 2009). TDK (2020) şiddeti "farklı görüşlere sahip kişilere karşı şiddet kullanma eylemi" olarak tanımlamaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) şiddeti "bir kişinin başka bir kişiye, gruba veya topluluğa karşı kasıtlı olarak fiziksel şiddet veya baskı uygulama veya tehdit etmesinden kaynaklanan yaralanma, ölüm veya psikolojik travma; "gelişimsel engellilik veya yoksunluk"; olarak tanımlamıştır (Kurt, 2024).

Şiddet, bireylerin kendilerine, başkalarına veya topluma fiziksel veya psikolojik zarar vermek amacıyla güç veya baskı kullanması veya öfke gibi duygularla hareket etmesiyle de ortaya çıkabilmektedir (Nair 2018). Şiddet eğilimi ve davranışının doğasının anlaşılabilmesi ve şiddet kavramına karşı önleyici eylemlerin geliştirilebilmesi adına, şiddetin etiyolojisinin ve risk etkenlerinin bilinmesi önemlidir (Aküzüm ve Oral, 2015). Şiddetin nedenleri olarak da “kişisel ve biyolojik etkenler”, “içinde yaşanılan çevre: aile ve arkadaşlarının bulunduğu yakın çevre” ve “toplum ya da geniş çevre” olarak belirtilmiştir (Krug ve ark., 2002). Buna göre kişisel ve biyolojik etkenler bağlamında bireysel faktörlerden söz edilebilir. Bireysel faktörlerden kastedilen çatışma ve çözüm bulma becerilerinde eksiklik, genetik yatkınlık, dışlanmışlık ve yalnızlık duyguları, eğitim hayatında başarısızlık, dürtüsel hareket etmek, sosyal uyumsuzluk gibi etkenlerden bahsedilebileceği açıklanmaktadır. “Aile ve arkadaşlarının bulunduğu yakın çevreye” bağlı faktörler ise kişilerarası ilişkiler ile ilgili faktörler olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamında aile ve arkadaşlık ilişkileri ile ilgili faktörlerin gençlerin kişiliklerinin oluşumunu doğrudan etkileyebileceği ve bu durumun şiddet davranışına katkıda bulunabileceği belirtilmektedir. Bu noktada “aile içi iletişim ve etkileşim kopukluğu, tutarsız disiplin yaklaşımı, uygunsuz sınır koyma, aşırı baskıcı ya da aşırı rahat aile tutumları, sevgi, ilgi eksikliği, ihmal, sıklıkla engellenme ve cezalandırılma, aile içi şiddete maruz kalma gibi faktörlerin olmasıdır” (Ögel, Tarı ve Yılmazçetin Eke, 2006; Tekin, 2011). “Toplum ya da geniş çevreye” dayalı faktörler ise Toplumsal Faktörler başlığı altında “sosyal ve toplumsal düzensizlikler, uyuşturuculara ve ateşli silahlara ulaşım kolaylığı, eğitim sisteminde yaşanan sıkıntılar, medyada şiddet içeriğinin kontrolsüz ve özendirici biçimde sunumu, ekonomik sıkıntılar, toplumda silah, çete, zararlı madde kullanımı gibi şiddet ortamını getirecek olan etmenlerin yaygınlaşması, şiddetin toplum tarafından mazur görülmesi, şiddeti özendiren ve duyarsızlaştıran filmler, bilgisayar oyunları, olumsuz okul ortamı, akran baskısı, olumsuz arkadaş grupları gibi etkenler dikkati çekmektedir (Ögel, Tarı ve Yılmazçetin Eke, 2006; Tekin, 2011). Sosyal faktörler başlığı altında ise toplumun sosyal bünyesini oluşturan; “demografik yapı ve bunun değişimi, toplumdaki sosyo-ekonomik eşitsizlikler, çocuk ve aile politikaları, koruyucu sağlık hizmetlerinin yeterliliği, sosyal yardım sisteminin niteliği ve etkinliği ile adalet sisteminin işleyişi gibi faktörler yer almaktadır. Bu faktörler şiddetin görülme sıklığını doğrudan etkilemekte ve sonuçlarını ortaya çıkarmaktadır” (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı, 2008).

Şiddetle karşılaşmanın en tehlikeli hale geldiği kurum, eğitim ve kültürleme ortamı olması bakımından okullardır. Maalesef okullarda da şiddet artmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın "Eğitim Ortamlarında Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması Strateji ve Eylem Planı (2006- 2011+)"nın oluşturulma gerekçeleri arasında, Türkiye'nin çeşitli illerinde gerçekleştirilen araştırmalarda, eğitim ortamlarında yaşanan şiddetin göz ardı edilemeyecek boyutlarda olduğu yer almaktadır (TBMM Araştırma Komisyon Raporu, 2007). Dünya genelinde de benzer bir durum söz konusudur. Şiddet vakaları ve çeşitli saldırıların yaşanabileceğine dair korkular okul içi atmosferi ve duygusal, sosyal ve akademik gelişimi de olumsuz etkilemektedir (Thomas & Smith, 2004). Okulların sahip olduğu olumsuz şartlar, suç ve şiddetin oluşmasında etkin rol oynamaktadır. Okul ve sınıfların aşırı derecede büyük ve kalabalık olması, eğitim ortamına ilişkin yetersizlikler, öğrenci başarısının düşüklüğü, öğrencilerin okula ve derslere karşı ilgisizliği gibi olumsuz şartlar suç ve şiddet davranışlarının ortaya çıkmasına neden olabilmektedir (Fager & Boss, 1998).

Hayatın her alanında varlığına şahit olduğumuz şiddet içerikli davranışların her yaş grubunda gözlemlendiği gibi ergenlik döneminde de görüldüğünü söylemek mümkündür. Gelişim dönemi özellikleri dolayısıyla şiddet eğiliminin ergenlik dönemindeki öğrenciler için risk oluşturabileceği yadsınamaz bir gerçekliktir. Bu sebeple öğrencilerin gelişim özellikleri çerçevesinde şiddet eğiliminin araştırılmasının ve incelenmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir. Ergenlik 12-24 yaş aralığını kapsayan, çocuklukla yetişkinlik arasında kalan bir ara dönemdir. Ergenlik dönemi duygusal oluşumların, zihinsel değişimlerin, fiziksel olgunluğun bir bileşimidir. Bu dönemde olanlar heyecanlandırıcı ve canlandırıcı, aynı zamanda da ürkütücü ve karıştırıcıdır (Yakut, 2012). Ergenlik döneminde ergenlerin ihtiyacı olan çevreden alınacak destekken ergenlerin karşısına çıkan şiddet; ergenin yaşam kalitesinde gerileme meydana getirerek, odaklanma ve öğrenme kabiliyetinde düşüşler, asosyal olma gibi durumlar, okuldan kaçma, okulu bırakma, uyuşturucu bağımlılığı ve yalan söyleme gibi sorunlar baş gösterebilmektedir (Kır ve ark., 2014). Lise öğrencilerinin gelişim olarak içinde bulundukları ergenlik dönemi, kişinin içsel huzursuzluğu, yalnızlığı, umutsuzluğu, şiddet eğilimlerini yaşadığı ve bunların bir sonucu olarak kendisiyle ve çevresiyle çatışma içerisine girebildiği hassas bir dönemdir. Hatta yaşanan psikolojik olumsuzluğun en uç noktasını teşkil eden intihar olaylarının büyük bir kısmının ergenlik döneminde yaşanıyor olması da bu dönemin hassasiyetini en bariz şekilde bizlere göstermektedir.

Alanyazında son dönemlerde şiddetle ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında alınan bütün önlemlere rağmen çocukluk ve ergenlik dönemindeki şiddet içerikli davranışların arttığı ve ergenlerin olduğu şiddet eylemlerinin önemli bir kısmının okullarda yaşandığı bilinen bir durumdur. Okullarda şiddetin önlenmesi, okullarda çalışan tüm personelin öfke kontrolü, duygu farkındalığı gibi öz-kontrol ve öz-farkındalık seviyelerini arttırmaya yönelik eğitimlerin verilmesi önemli bir ihtiyaç olduğu ifade edilebilir. Dolayısıyla söz konusu konularla ilgili çalışmaların yapılması ve öğrencilerin, velilerin ve öğretmenlerin hayatın her alanına yayılan şiddet dalgası ile ilgili bilinçlendirilmesi önemli görülmektedir. Lise öğrencilerinin şiddet eğilimlerinden bahsederken birden çok faktörün etkisinin olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Elbette ergen şiddetinden söz edilirken, ailesel etkenler göz ardı edilemez. Çocuğun ailede sevgi ve destek görmüyor olması, evde şiddet olması, çocukları şiddete yönlendiren bazı ailesel etkenlerdir (Çuhadaroğlu, 2006; Özcebe, 2006). Ergenlik dönemindeki şiddet, erken çocukluk devresindeki ebeveyn anlaşmazlıkları, ebeveyn ile çocuğun arasındaki bağın zayıflaması, ailedeki çocuk sayısının fazlalığı, erken yaşta annelik ve aile bireylerinin birbirlerine bağlılıklarının zayıf olmasıyla güçlü biçimde ilişkilidir (McCord, 1979). Öfkeli ve şiddet eğilimi yüksek olan ergenler, aile ortamlarını betimlemeleri istendiğinde, sağlıklı bir aile birliği olmayan, katı, çelişkili ve örgütlenmemiş bir aile ortamında büyüdüklerini belirtmişlerdir (İnanç, Bilgin & Atıcı, 2005). Ailenin suça ve şiddete yönelik geçmiş, anne-babanın beklentilerinin yetersiz ya da düşük düzeyde olması, anne-babanın denetiminin yetersizliği, ailede ilaç ya da alkol kullanımı, çocukların istismarı ve ihmali de ailesel risk faktörleri arasında anılmaktadır (USA School Violence Resource Center, 2002). Unnever, Cullen & Agnew (2006) yaptıkları çalışmada, “kötü” ebeveynliğin, bireylerin kendini kontrol mekanizmasının zayıf olmasına ve öfke ve şiddet eğilimiyle bağlantılı anti sosyal davranışlara yönelimde etkili olduğu görülmüştür (Avcı ve Yıldırım, 2014). Dünya Sağlık Örgütü’nün açıklamalarına göre, toplumun sosyal yapısı, demografik yapı ve bunun değişimi, toplumdaki sosyoekonomik eşitsizlikler, çocuk ve aile politikaları, koruyucu sağlık hizmetlerinin varlığı, sosyal yardım sisteminin varlığı ve etkinliği ve adalet sisteminin işleyişi gibi temel konular şiddetin görülme sıklığını etkilemektedir (Krug, Dahlberg, Mercy ve diğerleri, 2002).

Toplumda düşük sosyal statüde yaşayan kesimlerde gelir eşitsizliği arttıkça gençler arasında şiddet ve şiddet eğilimi artış göstermektedir. Gençler arasında çeteleşme ve madde kullanımı şiddeti arttıran riskli davranışlardandır. Toplumdaki demografik yapının değişmesi, genç nüfusun artması, iş istihdam ve eğitim imkanlarının istenilen düzeye çıkmaması, göçler nedeniyle oluşan çarpık kentleşme gibi birçok faktör toplumdaki gençleri olumsuz yönde etkilemektedir. Gençlerin hayata ve topluma bakışı değişmekte ve şiddet davranışları ortaya çıkmaktadır (Özcebe, 2006).

Ergenlik döneminde arkadaş etkisi genel olarak bireyler arası ilişkileri etkileyen olumlu bir etken olsa da olumsuz etkileri de olabilir. Gençlerin suç işleyen ya da madde kullanan arkadaşlarının olması, şiddetle ilişkilidir. Ancak şiddetin mi arkadaşlıklara neden olduğunu yoksa bu arkadaşlıkların mı şiddete neden olduğunu belirlemek zordur (Reiss ve Farrington, 1991). Uysal (2003), bir genç olgunlaşma sürecinde, çatışma doğuracak birçok yeni sorumluluklar üstlenmekte ve kimlik geliştirme ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Ayrıca akranları tarafından kabul görmeme, aile içinde bağımlı davranışlar sergileme, geleneksel değer ve normlara aykırı davranışlar, engellenmeler ve kaygıları ile baş edebilmede yaşadığı çelişkilerin ergenleri şiddete yönlendirdiği görülmektedir. Şiddet toplumsal olgularda çıkar dikkate alınmadan açıklanamaz; şiddet davranışlarının gerisinde de bir maliyet- yarar hesabı yatar. Şiddet işe yaradığı sürece kullanılır ve kullanılmaya devam eder (Gümü, 2006). Dolayısıyla lise öğrencilerinin şiddet içeren davranışları sergilemelerine karşı önlem olarak şiddet göstermenin insanlara fayda sağlamayacağı yönünde farkındalığın oluşturulması yönünde çalışmaların yapılmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

Şiddetin artmasında medyanın etkilerine dair de sayısız araştırma söz konusudur. Atkinson ve Atkinson'a göre (2008) göre, medya, sıklıkla gösterilen şiddet görüntüleri ile şiddete eğilimli birey için, şiddete ilişkin yeni yöntemleri öğrenebileceği, en ucuz ve en kolay ulaşabileceği kaynaktır (Avcı ve Yıldırım, 2014). Saldırganlık ve şiddet olgusu, gözlem ya da taklit yoluyla öğrenilebilir ve ne kadar pekiştirilirse meydana gelme olasılığı o kadar artar. Araştırmalar, çocukların anne babalarından ve öğretmenlerinden ziyade medya ile büyüdüğülerinin altını çizmektedir. Çocukların eğitimi, adeta "elektronik dadılara" terk edilmiş durumdadır (İpek, 2007). Dünya Sağlık Örgütü'nün açıklamalarına göre medyada şiddete tanık olan çocuklar, kendileri şiddete maruz kalmasalar bile model alma yoluyla sorun çözme yolu olarak şiddeti öğrenebilmektedirler. Ayrıca bu tür davranışların sonuçlarına karşı duyarsızlaşma yoluyla şiddete eğilimli hale gelmektedirler. Bu kaynakları izleme süreleri arttıkça şiddet davranışı da artmaktadır (Krug ve diğerleri, 2002).

Lise öğrencilerinin şiddet eğilimlerine yönelik yapılan çalışmaların literatür taraması yapılmıştır. Bolat Karataş (2002) lise öğrencileriyle yaptığı çalışmada ebeveynlerin saldırganlık düzeyleri arttıkça öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin de arttığı gözlemlenmiştir. Ayrıca saldırganlık puanı yüksek olan öğrencilerin, düşük puana sahip olanlara göre geleceğe daha olumsuz baktıkları bulunmuştur. Temer'in (2018) lise öğrencileriyle yaptığı araştırmada, aile ilişkilerini "çok iyi" veya "iyi" olarak değerlendiren öğrencilerin, aile ilişkilerini "ortalama", "zayıf" veya "çok zayıf" olarak değerlendiren öğrencilere göre önemli ölçüde daha yüksek olduğu ortaya çıktı. Şiddet puanının ise daha düşük olduğu görüldü. Ayrıca algılanan aile sosyal desteği arttıkça şiddet eğilimi puanlarının azaldığı gözlemlenmiştir. Emiroğlu'nun (2018) lise öğrencileriyle yaptığı araştırmada erkeklerin şiddet eğiliminin kadınlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Yaş ilerledikçe şiddet eğiliminin arttığı gözlemlenmiştir (Kurt, 2024). Benzer şekilde lise öğrencilerine yönelik bir çalışmada; Gümüş ve ark. (2015) üniversite öğrencileri arasında erkeklerin şiddet eğiliminin kadınlara göre daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Hale ve ark. (2005) ergenler için yaptığı araştırmada ebeveyn reddi ile ergenlerin saldırgan davranışları arasında olumlu ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca ebeveyn reddinin ergenlerin saldırgan davranışlarını depresyon düzeyleri aracılığıyla açıklayabildiği belirtilmiştir.

Dinamik ve gelişimi yaşam boyu süren benlik-kavramı özellikle ergenlik ve genç yetişkinlikte son derece önemli olmaktadır. Benlik üzerine detaylı bir çalışma ilk W. James (1890) tarafından "Psikoloji'nin Prensipleri" adlı kitabında yapılmış ve James, benlik kavramının insan davranışını anlamada çok önemli bir faktör olduğunu ifade etmiştir (Akt: Cevher ve Buluş, 2007). Benlik kavramı, sosyal bir bağlamda gelişir ve kişilerarası ilişkilerin ve iletişimin sağlanmasında önemli bir rol oynar (Akt: Baybek ve Yavuz, 2005). Bireyin çevresiyle etkileşiminde oluşan benlik kavramı, bireyin çevresel tepkilerini yorumlaması, değerlendirmesi, yapılandırması ve düzenlemesinde önemli araçtır (Kulaksızoğlu, 2004). Benlik kavramı, bireylerin diğer insanlarla etkileşiminden ya da bireyin kendi duygu ve düşünceleri arasındaki iç diyaloglarından oluşur. Ana-babadan (disiplin ve sevgi aracılığıyla), yaşıtlardan (uygun davranış gösterme baskısıyla), okul yaşantılarından (başarı ya da başarısızlıkla) ve daha başka birçok olaylardan etkilenir (Gander ve Gardiner, 1998).

Benlik, bilişsel ve duygusal süreçlerin örgütlenmesi ve davranışların düzenlenmesine etki eden bir “yapı” (Singelis, 1994) ve insanın çevresi ve sosyal yaşamı ile etkileşime girmesi sonucunda görülen dinamik bir “süreç” (Banaji ve Prentice, 1994) olarak ifade edilebilir. Her bir bireyi “biricik” kabul eden insan merkezli yaklaşım Hümanistik Psikolojinin kurucularından olan Carl Ransom Rogers benlik duygusunun oluşumunda bireylerin çevresi ile olan ilişkileri, bu ilişkileri yorumlama şekli belirleyicidir. Hatta yakın çevrenin bireye yönelik kabul görme tavrına, bu yöndeki pozitif değerlendirmeye ihtiyaç duyması, benliğin oluşumunun aslında dinamik bir süreç olduğunu anlatmaktadır (Öner, 1991). Rogers’a göre, birey çevresiyle olan etkileşimi sayesinde birikimlerini fark etmekte, olumlu ya da olumsuz değerlendirmelerde bulunmakta, bu şekilde kendisi için hedef ve amaçlar belirleyebilmektedir. Bireyin hayatın içinde edindiği ya da farkına vardığı her türlü özelliğinin, birikimlerinin “algısal bir şeması” kabul edilmektedir (Dilmaç ve Ekşi, 2008). Bu bireylerin sahip oldukları ‘gerçek benlik’ (real-self) ile sahip olmak istediği ‘ideal benliği’ (ideal-self) barındırmaktadır (Aydın, 2024). Bireyin varoluşunu tanımlamaya, anlamaya olanak sağlayan benlik kavramı yapısı gereği farklı biçimlerde de tanımlanmıştır (Özen ve Gülaçtı, 2010). Örneğin benlik kavramı araştırmalarının önde gelen ismi Amerikalı sosyal psikolog Morris Rosenberg benlik duygusunu, bireyin kendisine yönlendirdiği düşünce ve duygularının bütünü olarak görmektedir (Fazio ve Nguyen, 2007).

Benlik kavramı, farklı boyutların hiyerarşik olarak düzenlenmesinden oluşurken aynı zamanda kişinin sosyal kimliğini de oluşturmaktadır (Rosenberg, 1965). Benliğin yapısı (self construal); benliğin diğeriyle ilişkisine yönelik duygu, düşünce ve davranışlarıyla diğerinden farklı olması olarak belirtilebilir (Singelis ve Sharkey 1995). Benlik kavramı, bireyin kimliği, değerleri, idealleri, kültürel seçimleri yani benimsediği kültürden etkilenmesi, yetenekli yanları, güçsüz olduğu yanları gibi bireyin kendisine dönük duygu, düşünce ve davranışları bireyin benlik yapısının oluşumunu tesir etmektedir (Budak, 2003; Singelis, 1994). İnsanlar, benlik saygısına sahip olduklarında, kendilerini başkalarının önüne koymazlar ve diğer insanlara karşı saygı göstermeleri daha olasıdır. Ayrıca, benlik saygısı düzgün bir şekilde geliştirildiğinde, insanlar hayatta karşılaştıkları zorluklarla daha iyi başa çıkabilirler. (Güloğlu ve Kararımak, 2010).

Coopeersmith'e (1967) göre, ergenlerde benlik saygısının gelişimi önemli aile deneyimleri ile ilişkilidir. Bu deneyimler aşağıda belirtilmiştir:

- 1. Sınırlamalar koymak:** Ailenin getirdiği sınırlamalar, başkalarının beklentilerini tanımlar ve bu sınırlamaların uygulanması bunları çocukların anlamasına yardımcı olur.
- 2. Kabul Görmek:** Çocuğu daha fazla kabul ise çocukla ve çocuğun arkadaşlarıyla ilgilenmekle birlikte bir takım aktivitelere katılmak için istekli olmakla gösterilebilir.
- 3. Değerler:** Belirli değerleri olan, uygun davranış olarak neyi kabul ettiklerini bilen, inançlarını ortaya koyabilen ve uygulayabilen ebeveynler kendilerine değer veren bireyler yetiştirirler (Schiamberg, 1985, ss. 335-336).

Benlik saygısı anlık olarak değişmeyip, uzun süre değişmeden aynı kalabildiği için genel bir kişilik özelliği olarak kabul edilebilir. Ancak yaşantının farklı alanlarına, cinsiyete, yaşa ve farklı rollere göre değişebilir. Bu nedenle Coopersmith (1967), benlik saygısı kavramının içerisinde okul, aile, akran grubu, genel sosyal aktiviteler gibi farklı etkinlik alanlarını dahil etmiştir (Akt: Aksaray,2003). Rosenberg benlik saygısı yüksek bireylerin kendilerini diğerlerinden üstün görmediğini veya kusursuz olduklarını düşünmediklerini ifade eder. Bununla birlikte yüksek benlik saygısına sahip bir bireyler, kendilerine saygı duymakta ve kendilerini toplumda değerli bir kişilik olarak görmektedir. Tam tersi benlik saygısı düşük bireyler ise, kendi benliklerini reddeden, uyumsuz ve aşağılık duygusuna sahip bireyler olarak ifade edilmektedir (Rosenberg, 1989). Düşük benlik saygısı, bireyin kendine olan güveninin ve saygısının az olduğu, kendini yetersiz, eksik, değer ve saygı görmeye layık olmadığını düşündüğü durumdur. Bu kişilere bakıldığında herhangi bir hastalıkla karşılaşmış, geçmişlerinde birini kaybetmiş, sahip olduğu yaşam standartları olumsuz yönde değişmiş, rol karmaşası gibi kırılgan ve savunmasız oldukları durumlarda yara almış olabilirler (Plummer, 2005). Yüksek benlik saygısı ise kişinin eksik yanlarının farkında olarak kendini sevmeye ve önemsenmeye layık bulması durumudur (Plummer, 2005). Benlik saygısı yüksek bulunan bireyler; kendini bir birey olarak kabul eden, kendine güvenen, değer veren, iyimser, başarıya isteği yüksek, zorluklara karşı yılmayan, kendini önemli ve yararlı görme eğiliminde bulunan ve çevreye karşı duyarlı olmalarının yanı sıra daha özerk, bağımsız duran bireylerdir. Ayrıca kolay iletişim kurabilen, rahat, girişimci, yaratıcı yeniliklere açık ve başarılı olmaları sayılabilecek özellikler arasındadır (Sam, Sam ve Öngen, 2010).

Rosenberg (1965) düşük benlik saygısının sosyal ilişkilerde sorunları da beraberinde getirdiğini belirtmiştir. Düşük benlik saygısına sahip kişiler eleştirilmeye karşı duyarlı olacaklarından ortamdaki kişi ve söylemleri tehdit olarak algılama eğilimindedir. Bu gibi nedenlerle düşük benlik saygısına sahip kişilerde sosyal ortamlarda ve görünüşlerine yönelik algılarında kaygılı oldukları gözlenmektedir.

Ergenlik döneminde oluşan olumlu ya da olumsuz benlik saygısı, ileriki yaşamını büyük ölçüde belirlemektedir (Evren, 2016). Benlik saygısı geliştirmede; üç temel kaynak vardır: başkaları tarafından gösterilen saygı, yeterlilik durumu ve bu iki niteliğe dayalı değerlendirme olarak sıralanmaktadır. Başkalarına saygı duymak, insanlarla olumlu duygusal etkileşimleri geliştirir ve kişinin kendisiyle ilgili olumlu duygular geliştirmesini sağlar (Özkan, 1994). Rosenberg, ergenlik döneminde benlik saygısının gelişimini incelemiştir. Çünkü gençlere eşlik eden gelecek deneyimlerinin belirsizliğinin benlik saygısını artırdığını savundu. Benlik saygısını bireyin gelişimindeki önemli faktör olarak görmüş ve benlik saygısını kendine karşı olumlu ya da olumsuz bir tutum olarak tanımlamış ve olumlu benlik saygısının bireyin zayıf ve güçlü yönlerini bulmasına yardımcı olduğunu belirtmiştir (Araç, 2022). Ergenlik döneminde benlik kavramı gelişirken benlik algısına bazı etmenlerin etkisi söz konusu olmaktadır. Bu etmenlerin bazıları ergenin fiziksel özellikleri, okul başarısı, duygular, sosyal statü, okul, ailedir. Ergenin kendisini fiziksel olarak yetersiz hissetmesi (örneğin kendisini çekici bulmaması) kendisine karşı tutum ve algılamalarını etkilemektedir. Kültürel normların da etkisi ile kendini yetersiz hisseden ergenin benlik algısı olumsuz yönde etkilenmekte, aşağılık duyguları oluşabilmektedir (Kulaksızoğlu, 1999: 72).

Alanyazında lise öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerini araştırmaya yönelik çalışmaların taraması yapılmıştır. Çörüş (2001), yapmış olduğu araştırmada, son ergenlik dönemindeki gencin benlik saygısını (öz-değeri) etkileyen ailesel değişkenler bilişsel kurama göre araştırılmıştır. Edinilen bulgular gencin benlik saygısının sadece kendi işlevsel olmayan tutumlarından etkilendiğini, ebeveynlerin işlevsel olmayan tutumları ile çift uyumları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu fakat gencin benlik saygısı ile ebeveynin çift uyumu arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını göstermiştir. Ünüvar (2003) tarafından yapılan araştırmada, 15-18 yaş aralığındaki lise öğrencilerinin çok yönlü algıladıkları desteğin problem çözme becerileri ve benlik saygısı ile ilişkisi incelenmiştir. Öğrencilerin anne eğitim durumları ve öğrenim gördükleri alan ile benlik saygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Balat ve Akman (2004) çalışmalarında, farklı sosyo-ekonomik düzeydeki 482 lise öğrencisinin benlik saygısı düzeylerini araştırmıştır. Bulgular, öğrencilerin benlik saygısı düzeyinin cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey ve sınıf düzeyi açısından farklılaşmadığını göstermiştir. Gürsoy (2006) tarafından Ankara ilinde 300 lise öğrencisi ile yapılan çalışmada, sosyoekonomik düzey yükseldikçe ergenlerin benlik tasarım puanlarının arttığı, kaygı puanlarının azaldığı saptanmıştır. Ayrıca benlik tasarım puan ortalamalarının yükseldikçe durumluk ve sürekli kaygı puan ortalamalarının düştüğü sonucuna da ulaşılmıştır (Aydın, 2024). Bagley vd. (2001) yaptıkları araştırmada, ergenlerin benlik saygıları üzerinde ailelerin etkilerini incelemişlerdir. Araştırmaya 149 ergen dahil edilmiştir. Araştırma grubuna ‘Aile Değerlendirme Ölçeği’ ve ‘Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği’ uygulanmıştır. Araştırmada olumsuz aile tutumlarının çocuklarda benlik saygısını olumsuz yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Okullar, ebeveynler ve diğer yetişkinler, çocukların benlik saygısını artırmak için pozitif geri bildirimler vererek, güvenli bir ortam sağlayarak ve çocukların kendilerine güvenli ve değerli hissetmelerini sağlayarak şiddeti önleyebilirler (Demir ve Küçük, 2020). Şiddet davranışları ile benlik saygısının arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar, düşük benlik saygısıyla şiddete maruz kalmanın arasında negatif anlamlı bir ilişki bulmuştur (Akt: Yavaş, 2021). Güvensiz bağlanma ve ebeveynlerden destek alamama, ruhsal bozukluğu olan öğrenciler ve değersizlik duyguları benlik saygısını düşürür. Benlik saygısı azaldığında, şiddet mağduriyeti artar (Egan ve Perry, 1998). Almanya, İngiltere ve İspanya'da toplam 884 yetişkin üzerinde yapılan bir araştırma, ilkökul ve ortaokulda şiddetin bir alt boyutu olan akran zorbalığına maruz kalanların özsaygılarının daha düşük olduğunu ve kendilerini duygusal olarak daha izole hissettiklerini ortaya koydu (Akt: Kandemir ve Özbay, 2009). Keskin (2010), şiddetin türü ve sıklığı ile benlik saygısı arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırmasında, şiddet miktarı arttıkça özgüveninin azaldığını bulmuştur. Esen ve Aktuğ (2007), gençlerde şiddet eğilimi ile benlik saygısı arasındaki ilişkiyi tartışmışlardır. Araştırmaya 600 lise birinci sınıf öğrencisi katılmıştır. Araştırmanın neticesinde genel benlik saygısının, akademik benlik saygısı ile aile benlik saygısının arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Başka bir deyişle, akranlarıyla görüşen çocukların genel benlik saygısı, akademik benlik saygısı ve aile benlik saygısı puanlarının daha düşük olduğu bulunmuştur.

Coşkun ve Kurnaz (2009) tarafından Bitlis'te 492 yedinci ve sekizinci sınıf öğrencisi üzerinde özsaygı ve akran şiddeti arasındaki ilişki araştırılmıştır. Çalışma, benlik saygısı düşük öğrencilerin daha fazla akran şiddeti yaşadığını ve düşük benlik saygısının akran şiddetini artırdığını bulmuştur. Çetin ve Polat (2021) yaptıkları çalışmada çocukların benlik saygısı ile saldırgan davranışlar arasındaki ilişkiyi incelediler. Çalışma, saldırgan davranışlar ve benlik saygısının arasında anlamlı bir fark olmadığını, ancak ortalama saldırganlık düzeyleri ile düşük benlik saygısı arasında güçlü bir ilişki olduğunu bulmuştur. Araştırma, öğrencilerin mevcut sorunlarının kaynağının bulunmasını ve öğrencilerin benlik saygısını artırmaya yönelik aile, öğretmen ve hemşirelere yönelik eğitimler düzenlenmesini önermektedir. Özetle benlik saygısı ile şiddet eğilimi arasındaki ilişkiyi araştıran araştırma sonuçlarının şiddet eğilimli bireylerin benlik saygısının düşük olduğunu gösterdiği söylenebilir.

1.2. Araştırmanın Amacı

İnsan yaşamında önemli bir dönem olan, bunalımlar ve zorluklarıyla bilinen dönem, ergenlik dönemidir. Ergenlik dönemi, kişiliğin, benliğin, benlik saygısının gelişiminin gündeme geldiği bir dönemdir. Benlik saygısı kişilerin kendilerini değerlendirme sonucunda benlik kavramını onaylaması sonucu doğan beğeni durumlarıdır. Bu araştırmanın temel amacı lise öğrencilerinin arkadaşlık ilişkileriyle benlik saygısının, cinsiyetin, sınıf düzeyinin, anne baba tutumunun, anne eğitim düzeyinin, baba eğitim düzeyinin ve ekonomik durumun ilişkisini incelemektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Şiddet, genellikle bir kişinin karşıdaki kişiye ve/veya bir topluluğa kendi çıkarları için veya keyfi nedenlerden dolayı uyguladığı kurduğu otorite veya güç olarak tanımlanabilir. Kişi bu davranışları ile karşısındakini veya karşısındaki kişilerin varlığını tehdit etmektedir (Yumuşak, 2013). Şiddet yalnızca şiddete uğrayan kişileri değil şiddetin ortaya çıktığı alanı ve ortamı yani tüm toplumu etkilemektedir (Bilican, 2011a). Şiddet eğilimi ise kişinin şiddete yönelik duygu, düşünce ve davranışlarının tamamını kapsamaktadır (Haskan, 2009).

Araştırmanın bir başka değişkeni olan benlik saygısı ise bireyin kendi benliğini pozitif ya da negatif değerlendirmesi (Hamarta, 2004) yani bireyin kendisi hakkındaki değerlendirmelerinin toplamıdır. Benlik saygısına gelişimsel psikoloji perspektifinden bakıldığında ve benlik saygısının içeriği ve seyri göz önünde bulundurulduğunda, kişilerin çocukluktan itibaren gelişen benlik saygılarının flört ilişkilerinde uyguladıkları ya da tanık oldukları şiddet davranışı ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. En önemlisi de flört şiddetinin ölçüsü ve süresi bu konu hakkında önemli ipuçlarını da vermektedir (Cameranesi ve Piotrowski, 2017). Bu araştırma alanyazındaki çalışmalardan faydalanarak sunacağı verilerle, şiddet alanında yapılan önleyici ve koruyucu çalışmalara yol gösterici olacağı düşünülmektedir (Kuruca, 2024).

1.4. Araştırmanın Sayıtları

Araştırmaya katılacak öğrencilerin veri toplama araçlarını (Kişisel Bilgi Formu, Şiddet Eğilimi Ölçeği, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği) gönüllü ve samimi biçimde cevapladıkları varsayılmaktadır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Bu araştırma 2024-2025 eğitim-öğretim yılında Van ilinde Erciş ilçesinde Milli Eğitime bağlı çeşitli liselerde eğitimlerine devam eden 9.,10.,11 ve 12. sınıf öğrencilerinden araştırmaya katılan öğrencilerle sınırlıdır.

2. Bu çalışmada toplanan veriler, ‘Kişisel Bilgi Formu’, ‘Şiddet Eğilimi Ölçeği’, ve ‘Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği’ ölçme araçlarından elde edilen verilerle sınırlıdır.

1.6 Araştırmanın Hipotezleri

Araştırma sorularından hareketle, bu çalışmada aşağıda bulunan hipotezler sıranmıştır.

H1: Şiddet Eğilimi ile Benlik Saygısı arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki vardır.

H2: Lise öğrencilerinin şiddet eğilimi ve benlik saygısı demografik değişkenlere göre farklılık göstermektedir.

YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, ortaöğretim kademesinde eğitim gören öğrencilerde şiddet eğilimi ve benlik saygısının cinsiyete, yaşa, sınıf kademesine ve sosyoekonomik düzeye bağlı incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, nicel araştırma yöntemleri kapsamında yer alan ilişkisel tarama modeline göre modellenmiştir. Birden fazla kavramın birbirleri arasındaki etkileşimi inceleyen bu araştırma modeli, ortaöğretim öğrencilerinde şiddet eğilimi ile benlik saygısını cinsiyet, yaş, sınıf kademesi ve sosyoekonomik düzey bakımından etkileyen kavramlar arasındaki ilişkiyi belirleme amacı söz konusu olduğundan en ideal modelin ilişkisel tarama modeli olduğu söz konusudur. Literatürde yer alan ilişkisel tarama modelleri genel olarak birden fazla sayıdaki değişkenlerin birbirleri arasında söz konusu olan ve/veya olabilecek değişimlerin dereceleri ya da varlıklarının tespit edilmesini amaçlamaktadır. Bu tür modellerin tercih edileceği araştırmalarda birden fazla değişkenin bulunması gerekmektedir (Karasar, 2011). Araştırmada bağımlı değişken olarak öğrencilerin şiddete eğilim ve benlik saygısı düzeyleri ele alınmışken, Yaş, cinsiyet, okuduğu sınıf kademesi, kardeş sayısı, anne babanın medeni durumu, anne babanın eğitim durumu, öğrencinin şu an yaşadığı yer, ailenin mevcut gelir düzeyi gibi sosyo-demografik değişkenler bağımsız değişkenler olarak ele alınmıştır.

2.2. Örneklem

Araştırmanın örneklem grubunu, Türkiye'deki Van ilinde öğrenim görmekte olan lise öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini evreni bilinen örneklem hesaplama yöntemine göre hesaplanmış (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2014), kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile seçilen bir grup öğrenci çalışmaya dahil edilmiştir. Örneklem grubu, çeşitli lise türlerinden toplam 418 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmaya 270 kız (%64,6) ve 148 erkek (%35,4) öğrenci katılım sağlamıştır. Öğrencilerin 120 tanesi 9. sınıf (%28,7), 143 tanesi 10. sınıf (%34,2), 71 tanesi 11. sınıf (%17,0) ve 84 tanesi 12. sınıf (%20,1) öğrencilerinden oluşmaktadır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu

Çalışmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerini, yaşlarını, kardeş sayılarını, sınıf seviyelerini, anne babanın eğitim ve medeni durumunu, ailenin gelir durumunu içeren demografik bilgi almayı amaçlayan, araştırmacı tarafından hazırlanmış olan formdur.

Şiddet Eğilim Ölçeği-ŞEÖ

Şiddet Eğilim Ölçeği Göka, Bayat ve Türkçapar (1995) tarafından Milli Eğitim Bakanlığı adına yapılan bir araştırmada, “Ortaöğrenim öğrencilerinin şiddet eğilimleri”ni ölçmek için geliştirilmiştir. Daha sonra, ölçeğin temel yapısı yeniden desenlenmiş ve kapsam geçerliği sağlanarak, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu’nun “Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet” (1998) konulu araştırmasında ve yanı sıra diğer araştırmalarda (Uysal ve Bayık Temel 2009; Özgür, Yörükoğlu ve Baysan Arabacı 2011; Yakut 2012) kullanılmıştır.

Kapsam geçerliliği yapılan çalışmada ölçeğin güvenirliğini sınamak üzere iç tutarlılık kapsamında güvenirlik katsayısı iki farklı zamanda .78 ve .87 bulunmuştur (T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu 1998). Özgür, Yörükoğlu ve Arabacı (2011)’nın, çalışmasında ölçeğin “Cronbach Alpha” güvenirlik katsayısı .88 bulunmuştur. Bu çalışmada ise, aynı ölçeğin Cronbach Alfa değeri .86’dır. Ölçekteki 20 soru dörtlü Likert tipi (1) “hiç uygun değil” den, ..., (4) “çok uygun”a değişen puanlama uygulanarak yapılmaktadır. Yüksek puan, bireylerin saldırganlık ve şiddet eğilimlerinin fazla olduğunu göstermektedir. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu’nun araştırmasında bireylerin ölçekten aldıkları puanlara göre, 1-20 arası puan “çok az”, 21-40 arası puan “az”, 41-60 arası puan “fazla” ve 61-80 arası puan “çok fazla” şiddet eğilimi olarak değerlendirilmiştir.

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ)

Literatürde geliştirilme süreci Rosenberg (1965) tarafından gerçekleştirilen ölçek temel anlamda 12 farklı alt boyut içermektedir. Alt boyutlar toplamında 63 madde yer almaktadır. RBSÖ ölçeğinde ilk boyut içerisinde benlik saygısı ölçümlenirken ölçeğin geneli likert türde (4’lü) oluşturulmuştur. Ölçeğin diğer ölçeklerde olduğu üzere ters puanlanmış sorular yer almakla birlikte bunlar 3, 5, 7, 8, 9 ve 10 numaralı maddeler bunlar arasında yer almaktadır. RBSÖ uygulanması sonrasında elde edilebilecek puan aralıkları 10 ile 40 arasında gerçekleşmektedir. Bu aralıklarda puanın yüksek olması benlik saygısının da yüksek olduğunu, benzer biçimde puanın düşük olarak alınması durumlarında ise katılımcının sorulara verdiği yanıtlara göre düşük benlik algısına sahip olduğu kabul edilmektedir.

2.5. Verilerin Analizi Değerlendirilmesi

418 lise öğrencisinin ölçme araçlarına verdiği cevaplar üzerinden analizler yapılmıştır. Verilerin analizinde spss.26 paket programı kullanılmış, istatistiksel anlamlılık düzeyi için $p:0,05$ göz önüne alınmıştır. Kişi ve yüzde dağılımı için frekans analizi, ölçek toplam puanları için betimleyici istatistik, iki kategori için ortalama arası farkın incelenmesinde bağımsız örneklem t-testi, 3 ve daha fazla sayıdaki kategoriler için ortalamalar arası farkın incelenmesinde tek yönlü varyans analizi (ANOVA), ölçek toplam puanları arasındaki ilişkilerin incelenmesinde Pearson Korelasyon Analizi kullanılmıştır.

1. BULGULAR

Tablo 1. Lise Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Cinsiyet	f	%
Kız	270	64,6
Erkek	148	35,4
Total	418	100,0

Tablo 1’de yer alan lise öğrencilerinin cinsiyetlerine göre dağılımı incelendiğinde kız öğrencilerin 270, erkek öğrencilerin ise 148 öğrenci, toplamda 418 öğrenci olarak araştırmaya katılım sağladıkları görülmektedir. Kız öğrencilerin toplam öğrenciler içerisindeki oranı %64.6 iken erkek öğrencilerin oranının %35.4 ‘dür. Araştırmaya katılan öğrencilerin yarıdan fazlasını kız öğrenciler oluşturmaktadır.

Tablo 2. Lise Öğrencilerinin Yaşlarına Göre Dağılımı

Yaş	f	%
13,00	20	4,8
14,00	95	22,7
15,00	129	30,9
16,00	92	22,0
17,00	68	16,3
18,00	12	2,9
19,00	2	0,5
Total	418	100,0

Tablo 2’de yer alan öğrencilerin yaş grubu dağılımları incelendiğinde; öğrencilerin %4.8’inin (n=20) 13 yaşında, %22.7’sinin (n=95) 14 yaşında, %30.9’unun (n=129) 15 yaşında, %22.0’nın (n=92) 16 yaşında, %16.3’ünün (n=68) 17 yaşında, %2.9’unun (n=12) 18 yaşında, %0.5’inin (n=2) 19 yaşında olduğu anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin en fazla yer aldığı yaş grubunun %30.9 ile 15 yaşındaki öğrenciler olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Lise Öğrencilerinin Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı

	f	%
9.Sınıf	120	28,7
10.Sınıf	143	34,2
11.Sınıf	71	17,0
12.Sınıf	84	20,1
Total	418	100,0

Tablo 3’te yer alan lise öğrencilerinin sınıf düzeylerine göre dağılımları incelendiğinde %28.7’sinin (n=120) 9. sınıf öğrencisi, %34.2’sinin (n=143) 10.sınıf öğrencisi, %17.0’nın (n=71) 11.sınıf öğrencisi ve %20.1’inin (n=84) 12.sınıf öğrencisi olarak yer aldığı anlaşılmaktadır. Öğrencilerin dağılımları incelendiğinde araştırmaya katılan lise öğrencileri içerisinde %34,2 ile 10. Sınıf öğrencilerinin olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Lise Öğrencilerinin Sosyoekonomik Düzeylerine Göre Dağılımı

SED	f	%
Düşük	84	20,1
Orta	306	73,2
Yüksek	28	6,7
Total	418	100,0

Tablo 4’de yer alan araştırmaya katılan lise öğrencilerin sosyoekonomik düzeylerine göre dağılımları incelendiğinde %20.1’inin(n=84) düşük sosyoekonomik düzeyde olduğu, %73.2’sinin (n=306) orta sosyoekonomik düzeyde olduğu ve %6.7’sinin (n=28) yüksek sosyoekonomik düzeyde olan öğrencilerden oluştuğu anlaşılmaktadır. Araştırmadaki öğrencilerin içerisinde %73.2 ile orta sosyoekonomik düzeyde yer alan öğrencilerin çoğunluğu oluşturduğu söylenebilir.

Lise 5. Lise Öğrencilerinin Kardeş Sayılarına Göre Dağılımları

Kardeş Sayıları	f	%
1 Kardeş	5	1,2
2 Kardeş	28	6,7
3 Kardeş	83	19,9
4 Kardeş	97	23,2
4 Den Fazla Kardeş	205	49,0
Total	418	100,0

Tablo 5'te yer alan araştırmada katılımcı olan lise öğrencilerinin kardeş sayılarına göre dağılımlarına bakıldığında; %1.2'sinin (n=5) 1 kardeş, %6.7'sinin (n=28) 2 kardeş, %19.9'unun (n=83) 3 kardeş, %23.2 (n=97) 4 kardeş, %49.0'mın (n=205) 4'den fazla kardeşi olduğu görülmektedir. Öğrencilerinin %49.0'mın 4'den fazla kardeşinin olması dolayısıyla çoğunluğu oluşturduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 6. Lise Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımları

Anne Eğitim Düzeyi	f	%
İlkokul	219	52,4
Ortaokul	56	13,4
Lise	39	9,3
Okuma-Yazma Bilmiyor	104	24,9
Total	418	100,0

Tablo 6'da yer alan lise öğrencilerinin anne eğitim düzeyine göre dağılımları incelendiğinde; %52.4'ünün (n=219) ilkokul mezunu, %13.4'ünün (n=56) ortaokul mezunu, %9.3'ünün (n=39) lise mezunu, %24.9'unun (n=104) okuma-yazma bilmediği anlaşılmaktadır. Araştırma ya katılan öğrencilerin anne eğitim düzeylerinin ilkokul mezunu olan grubun %52.4 ile çoğunluğu oluşturduğu söylenebilir.

Tablo 7. Lise Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımları

Baba Eğitim Düzeyi	f	%
İlkokul	161	38,5
Ortaokul	119	28,5
Lise	90	21,5
Okuma Yazma Bilmiyor	48	11,5
Total	418	100,0

Tablo 7’de yer alan lise öğrencilerinin baba eğitim düzeyine göre dağılımları incelendiğinde; %38.5’inin (n=161) ilkokul mezunu, %28.5’inin (n=119) ortaokul mezunu, %21.5’inin (n=90) lise mezunu, %11.5’inin (n=48) okuma-yazma bilmediği anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin baba eğitim düzeylerinin ilkokul mezunu olan grubun %38.5 ile çoğunluğu oluşturduğu söylenebilir.

Tablo 8. Lise Öğrencilerinin Anne-Baba Hayatta Olma Durumlarına Göre Dağılımları

	f	%
Her İkisi De Hayatta	400	95,7
Anne Öldü Baba Hayatta	4	1,0
Baba Öldü Anne Hayatta	14	3,3
Total	418	100,0

Tablo 8’de yer alan araştırmaya katılan öğrencilerin anne-baba hayatta olma durumlarının dağılımları incelendiğinde; %95.7’sinin (n=400) her ikisi de hayatta, %3.3’ünün (n=14) baba öldü anne hayatta, %1.0’ının (n=4) anne öldü baba öldü cevabını verdikleri görülmektedir. Öğrenciler içerisinde %95.7 ile her ikisi de hayatta cevabını verenlerin oluşturduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 9. Ölçeklere İlişkin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

Değişkenler	Statistic	df	Skewness (Çarpıklık)	Kurtosis (Basıklık)
Şiddet Eğilimi Ölçeği	.053	418	.218	-.620
Benlik Saygısı Ölçeği	.126	418	.346	-.380

Tablo 9’da yapılan analizlerde de görüldüğü üzere değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesine geçilmeden önce verilerin dağılımının normal olup olmadığının incelenmesi amacıyla Normallik testi uygulanmış, Skewness (Çarpıklık) Kurtosis (Basıklık) değerlerine bakılmıştır. Değerlerin +1.5 ile -1,5 arasında olması neticesinde verilerin normal dağıldığı sonucuna ulaşılmış ve Parametrik testlerin uygulamasının doğru olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Lise öğrencilerinin Şiddet Algısı ile benlik saygısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını ve bu ilişkinin düzeyini belirlemek için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı analizi kullanılmış, değişkenler arasındaki ikili korelasyonlar hesaplanmıştır. Her bir değişkene ait ortalama ve standart sapmalar ile değişkenler arasındaki korelasyon değerleri Tablo-10’da sunulmaktadır.

Tablo 10. Değişkenlerin Tanımlayıcı İstatistikleri ve Değişkenler Arasındaki Korelasyon Değerleri

Değişkenler	$\bar{x}$	SS	1a	1b
1.a Şiddet Algısı	39.77	9.85	-	-,244**
1.b Benlik Saygısı	21.00	2.79	-,244**	-

p<.05

Tablo 10 incelendiğinde, lise öğrencilerinin Şiddet Algıları ile benlik saygısı ($r=-.244$, $p<.05$) puanları arasında negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur.

Tablo 11. Lise Öğrencilerinin Cinsiyetine Göre Şiddet Eğilimi Ölçeği ve Benlik Saygısı Ölçeğinin Alt Boyut Puanlarının Bağımsız Örneklem T Testi Dağılımı

Ölçekler/Cinsiyet	N	Ort.	S.S	t	p.
Şiddet Algısı					
Kadın	270	39.9704	10.03558	1.00860	
Erkek	148	39.4122	9.53470	,99362	,415
Benlik Saygısı					
Kadın	270	20.0296	2.95031	,28113	
Erkek	148	19.5676	2.33533	,26285	,000

Tablo 11’de yapılan analizler neticesinde cinsiyete göre gelişmeleri şiddet algısı saygısı puanlarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır ($p>.05$). Elde edilen bulgular arasında lise öğrencilerinin cinsiyetlerine göre benlik saygısı puanlarının anlamlı olarak farklılaştığı saptanmıştır ($p<.05$).

Tablo 12. Lise Öğrencilerinin Sınıf Düzeylerine Göre Şiddet Eğilimi Ölçeği Ve Benlik Saygısı Ölçeğinin Alt Boyut Puanlarına İlişkin ANOVA Dağılımı

Değişkenler	Sınıf Düzeyi	n	Ort.	SS	F	p
Şiddet Algısı	9.sınıf	120	37.6250	9.35577		
	10.sınıf	143	39.5874	10.17753	3.916	.009
	11. sınıf	71	41.0704	9.38132		
	12. sınıf	84	42.0595	9.86823		
Benlik Saygısı	9.sınıf	120	21.5750	2.81551		
	10.sınıf	143	20.8392	2.81007	2.463	.062
	11. sınıf	71	20.7042	2.92962		
	12. sınıf	84	20.7024	2.52591		

Tablo 12’de görüldüğü gibi Şiddet Algısı ($F= 3.916$, $p<.05$) gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir ($p<.05$). Buna yapılan analizler neticesinde benlik saygısı ($F= 2.935$, $p<.05$) puanlarının sınıf düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı bulgusu elde edilmiştir ($p>.05$).

Lise öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin sınıf düzeyine göre farklılaştığının saptanması üzerine Scheffé Post-Hoc testi uygulanmış ve sonuçlarına dair veriler Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13. Lise Öğrencilerinin Hangi Sınıf Düzeylerine Göre Şiddet Eğilimi Puanlarının Farlılığına İlişkin Scheffe Post-Hoc Analizi Bulguları

SINIF	SINIF	Mean Difference	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
9.SINIF	10.SINIF	-1,96241	1,20723	,451	-5,3511	1,4263
	11.SINIF	-3,44542	1,46005	,136	-7,5438	,6530
	12.SINIF	-4,43452*	1,38726	,018	-8,3286	-,5405
10.SINIF	9.SINIF	1,96241	1,20723	,451	-1,4263	5,3511
	11.SINIF	-1,48301	1,41573	,778	-5,4570	2,4910
	12.SINIF	-2,47211	1,34053	,335	-6,2350	1,2908
11.SINIF	9.SINIF	3,44542	1,46005	,136	-,6530	7,5438
	10.SINIF	1,48301	1,41573	,778	-2,4910	5,4570
	12.SINIF	-,98910	1,57206	,941	-5,4019	3,4237
12.SINIF	9.SINIF	4,43452*	1,38726	,018	,5405	8,3286
	10.SINIF	2,47211	1,34053	,335	-1,2908	6,2350
	11.SINIF	,98910	1,57206	,941	-3,4237	5,4019

*. The mean difference is significant at the 0.05 level.

Tablo 13'te verilen Post-Hoc testi analizlerine göre 9. sınıf düzeyindeki öğrencileri ile 12.sınıf düzeyindeki öğrenciler arasında şiddet eğiliminin anlamlı düzeyde farklılaştığı bulgusu elde edilmiştir ($p<.05$).

Tablo 14. Lise Öğrencilerinin Sosyoekonomik Düzeylerine Göre Şiddet Eğilimi Ölçeği ve Benlik Saygısı Ölçeğinin Alt Boyut Puanlarına İlişkin ANOVA Dağılımı

Değişkenler	SED	n	Ort.	SS	F	p
Şiddet Algısı	Düşük	84	38.4643	9.81939	.927	.397
	Orta	306	40.1046	10.04199		
	Yüksek	28	40.0714	7.56664		
Benlik Saygısı	Düşük	84	20.8095	2.98783	.511	.600
	Orta	306	21.0817	2.71303		
	Yüksek	28	20.6786	3.09185		

Tablo 14'e bakıldığında; lise öğrencilerinin sosyoekonomik düzeylerine göre şiddet algısı ile benlik saygısı puanlarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır ($p>.05$).

Tablo 15. Lise Öğrencilerinin Yaş Gruplarına Göre Şiddet Eğilimi Ölçeği Ve Benlik Saygısı Ölçeğinin Alt Boyut Puanlarına İlişkin ANOVA Dağılımı

Değişkenler	Yaş	n	Ort.	SS	F	p
Şiddet Algısı	13	20	40.6000	11.60036	1.742	.110
	14	95	37.3158	8.46804		
	15	129	39.5891	10.01219		
	16	92	41.2826	10.09551		
	17	68	41.0588	10.30705		
	18	12	39.8333	9.32088		
	19	2	46.5000	2.12132		
Benlik Saygısı	13	20	21.2000	2.70672	1.243	.283
	14	95	21.5789	2.57888		
	15	129	20.8295	2.88077		
	16	92	20.5543	3.14613		
	17	68	21.1324	2.39965		
	18	12	20.5833	2.67848		
	19	2	21.0000	1.41421		

Tablo 15'e bakıldığında; lise öğrencilerinin yaşlarına göre şiddet algısı ile benlik saygısı puanlarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır ($p>.05$).

Tablo 16. Lise Öğrencilerinin Yaşadıkları Ortama Göre Şiddet Eğilimi Ölçeği Ve Benlik Saygısı Ölçeğinin Alt Boyut Puanlarına İlişkin ANOVA Dağılımı

Değişkenler	Ortam	n	Ort.	SS	F	p
Şiddet Algısı	Aile	394	39.8147	9.95121	.144	.866
	Yurt	23	38.9130	8.36613		
	Diğer	1	43.0000	-		
Benlik Saygısı	Aile	394	21.0279	2.81702	.361	.697
	Yurt	23	20.5652	2.40881		
	Diğer	1	20.0000	-		

Tablo 16'ya bakıldığında; lise öğrencilerinin yaşadıkları ortama göre şiddet algısı ile benlik saygısı puanlarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı anlaşılmıştır ($p>.05$).

Tablo 17. Lise Öğrencilerinin Anne-Babalarının Hayatta Olma Durumlarına Göre Şiddet Algısı ve Benlik Saygısı Puanlarının Farklılığına Dair Bulgular

Değişkenler	A-B Hayatta Olma Durumu	n	Ort.	SS	F	p
Şiddet Algısı	Her İkisi De Hayatta	400	39.6450	9.72576	1.176	.309
	Anne Öldü Baba Hayatta	4	38.7500	14.66004		
	Baba Öldü Anne Hayatta	14	43.7143	11.99634		
Benlik Saygısı	Her İkisi De Hayatta	400	20.9650	2.79971	.901	.407
	Anne Öldü Baba Hayatta	4	22.5000	2.64575		
	Baba Öldü Anne Hayatta	14	21.5714	2.62281		

Tablo 17'ye bakıldığında; lise öğrencilerinin anne-babalarının hayatta olma durumlarına göre şiddet algısı ile benlik saygısı puanlarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı anlaşılmıştır ($p>.05$).

Tablo 18. Lise Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeylerine Göre Şiddet Eğilimi Ölçeği ve Benlik Saygısı Ölçeğinin Alt Boyut Puanlarına İlişkin ANOVA Dağılımı

Değişkenler	A-B Eğitim Düzeyleri	n	Ort.	SS	F	p
Şiddet Algısı	Anne Eğitim Düzeyi					
	İlkokul	219	39.6484	9.52638	.930	.426
	Ortaokul	56	39.8393	9.79012		
	Lise	39	42.1538	9.79403		
	Okuma-Yazma Bilmiyor	104	39.1058	10.57283		
Benlik Saygısı	Anne Eğitim Düzeyi					
	İlkokul	219	20.9680	2.70132	.781	.505
	Ortaokul	56	20.7857	3.14333		
	Lise	39	20.6410	2.86069		
	Okuma-Yazma Bilmiyor	104	21.3173	2.76688		

Tablo 18'e bakıldığında; lise öğrencilerinin annelerinin eğitim düzeylerine göre şiddet eğilimi ile benlik saygısı puanlarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı anlaşılmıştır ($p>.05$).

Tablo 19. Lise Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeylerine Göre Şiddet Eğilimi Ölçeği ve Benlik Saygısı Ölçeğinin Alt Boyut Puanlarına İlişkin ANOVA Dağılımı

Değişkenler	A-B Eğitim Düzeyleri	n	Ort.	SS	F	p
Şiddet Algısı	Baba Eğitim Düzeyi					
	İlkokul	161	38.7888	9.76691	1.399	.243
	Ortaokul	119	39.7227	9.35181		
	Lise	90	41.4222	10.07386		
	Okuma-Yazma Bilmiyor	48	40.1042	10.78265		
Benlik Saygısı	Baba Eğitim Düzeyi					
	İlkokul	161	20.7950	2.73431	1.009	.389
	Ortaokul	119	21.2437	2.78606		
	Lise	90	21.2222	2.92904		
	Okuma-Yazma Bilmiyor	48	20.6667	2.73926		

Tablo 19'a bakıldığında; lise öğrencilerinin babalarının eğitim düzeyleri ile benlik saygısı puanlarının arasında anlamlı düzeyde farklılık olmadığı görülmüştür. ($p>.05$). Buna karşın lise öğrencilerinin şiddet algılarının babalarının eğitim düzeyine göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur.

TARTIşMA

Mevcut araştırma ile lise düzeyindeki öğrencilerin şiddet eğilimleri ile benlik saygıları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı ve bağımsız değişkenler ile sosyodemografik (cinsiyet, yaş, sınıf, sosyoekonomik düzey vb.) değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Elde edilen bulgular, lise öğrencilerinin şiddet eğilimleri ve benlik saygılarının birbiri ile ilişkili olduğunu göstermiştir. Değişkenler arasındaki ilişki incelendiğinde lise öğrencilerinin şiddet eğilimi ile benlik saygıları arasında negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yani lise öğrencilerinin şiddet eğilimleri arttıkça benlik saygısı düşmektedir. Kişinin benlik saygısının düşmesi ile şiddet eğiliminin yüksek olmasının ilişkili olduğu alan yazında da işaret edilen bir bulgudur (Ostrowsky, 2010; Robins ve ark.; 2010). Ayrıca benlik saygısı düzeyi düşük olan kişilerin yetersizliklerini telafi etmek adına diğer kişilere şiddet gösterebildikleri ve diğerlerini suçlayıcı tavırda olabildikleri de vurgulanmıştır (Ostrowsky, 2010). Bir diğer çalışmada da benlik saygısı düzeyinin düşük olmasının öğrencilerin şiddet eğilimini arttırdığı bildirilmiştir (Lei ve ark., 2020). Koçak (2008)'ın ergenlerle yapmış olduğu bir çalışmada benlik saygısı düzeyinin düşük olmasının öfke ve şiddet içeren davranışlar ile iç içe olduğunu saptamıştır. (Kuruca, 2024). Öte yandan ise şiddete maruz kalan kişilerin kendini değersiz, önemsiz ve yetersiz hissetmesiyle birlikte benlik saygı seviyelerinde azalma görüldüğü bildirilmektedir (Duru ve ark., 2019). Benzer olarak Hüsman (2007)'nın 1499 lise ikinci sınıf öğrencileri ile gerçekleştirdiği çalışmasında elde edilen bulguya göre benlik saygısı yükseldikçe şiddet davranışlarının düştüğü bulgusu elde edilmiştir (Kuruca, 2024). Buna göre lise öğrencilerinde şiddet eğiliminin azaltılması amacıyla yapılması planlanan çalışmaların içerisinde benlik saygısını arttırmaya yönelik hedeflerin olmasının etkili olacağı öngörülmektedir. Şiddet eğilimi yüksek olan lise öğrencilerinin sosyal becerilerinde geliştirilmesi gereken yönler olduğu, zaman zaman akranları tarafından dışlandıkları ve bunun neticesinde kendilerini kanıtlamak, arkadaş gruplarına kabul ettirmek amacıyla şiddet içeren davranışlar sergiledikleri görülmektedir. Buna karşın benlik saygısı yüksek olan öğrencilerin ise kendilerine karşı algılarının olumlu olması ile çevrelerindeki insanlara karşı da pozitif bir bakış açısıyla baktıkları ve bunun neticesinde de davranışlarını yönlendirdiklerini söylemek mümkündür. Grunebaum ve Solomon (1987) benlik saygısı yüksek olan ergenlerin iyi akran ilişkileri gösterdikleri ifade etmektedirler. Buradan hareketle öğrencilerin şiddet eğilimlerinin azaltılması için öğrencilerin benlik saygılarını geliştirmeye yönelik çalışmaların ve araştırmaların yapılmasının faydalı olacağı düşünülməsi dolayısıyla ilerleyen zamanlarda lise

düzeyindeki öğrencilerin şiddet eğilimi ve benlik saygısı konulu yapılacak araştırmalara örnek olması amaçlanmıştır. Araştırmanın bulguları içerisinde yer alan şiddet eğilimi ile benlik saygısı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişkinin çıkması alanyazında yapılan diğer araştırmaların sonuçları ile benzerlik göstermesi açısından kayda değer ve dikkat edilmesi gereken bir bulgudur. Yapmış olduğumuz çalışmada cinsiyet değişkeni ile şiddet eğilimi toplam puanı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı gözlemlenmiştir. Bu duruma göre araştırma sonuçlarına bakıldığında cinsiyetin şiddet eğilimine etkisinin olmadığı gözlemlenmiştir. Tutkun ve ark (2010) çalışmalarında kadın ve erkek öğrenciler bakımından anlamlı farklılaşma bulunmadığı belirtmiş olsa da Bostancı ve ark. (2017) çalışmalarında erkeklerin kadınlara göre daha saldırgan olduğu sonucuna ulaştıklarını belirtmişlerdir. Lise öğrencilerinin benlik saygılarının öğrencilerin cinsiyetlerine göre anlamlı olarak farklılaştığı bulgusu araştırmanın bir diğer analiz sonucu olmuştur. Araştırma sonucuna göre lise öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerinde öğrencilerin cinsiyetlerinin etkisinin olduğunu söylemek mümkündür. Ergenlerde benlik saygısı ile cinsiyet değişkeni arasındaki ilişkiyi inceleyen daha önceki çalışmalar, kız ergenlerin benlik saygısı değerlerinin erkeklerden daha düşük olduğunu göstermiştir (Abromovitz, Peterson, Schulenberg, 1984; İnanç, 1987; Dukes ve Martinez, 1994). Nitekim alanyazında da şiddete uğrayan kadınların benlik saygı düzeylerinin düştüğü bilgisi belirtilmiştir (Clements, Sabourin, ve Spiby, 2004; Syron, 2010). Diğer yandan ergenlik döneminde beden imajından memnun olmada cinsiyet farklılıklarının olduğu dikkat çeken çalışmalar da vardır (Kaplan ve ark. 1988; Konstanski & Gullone, 1998). Harter'in çalışmalarına göre ergenlik çağı boyunca kızlarda benlik saygısı erkeklere oranla daha düşüktür. Wichstream (1999) kız ergenlerin depresyon düzeylerinin negatif beden imajı ile bağlantılı olduğunu ortaya koymuştur. Bu durum kızlarda erinliğin başlangıcında en üst düzeye yükselir (Akt. Çelen 2007). Çünkü ergenliğin başları diğer bir deyişle erinlik vücut orantısızlıklarının yoğun olarak görüldüğü bir asamadır. Tüm bu bilgiler, özellikle kız ergenlerin benlik saygılarını yükseltmeye dönük beden algılarına ilişkin gerçekçi farkındalıklar geliştirmeleri konusunda desteklenmeleri gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. (Oktan & Şahin, 2010).

Lise öğrencilerinin benlik saygıları ile sınıf düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Alanyazındaki araştırmalarla benzer bir bulgu elde edilmiştir. Örnek verecek olursak; Ünüvar'ın (2003: 90) yaptığı çalışmada lise öğrencilerinin benlik algıları ile sınıf düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki saptanamamıştır. Aynı çalışmada sınıf düzeyi ile problem

özme becerisi arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Araştırmadan elde edilen bu bulgu dolayısıyla öğrencilerin sınıf düzeylerine göre benlik saygılarının değişmediği yani sınıf düzeylerinin benlik saygısı üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı sonucunun bulunduğu anlaşılmaktadır. Buna karşın lise öğrencilerinin sınıf düzeyleri ile şiddet eğilimleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Öğrencilerin sınıf düzeylerine şiddet eğilimlerinin farklılaştığını, buradan hareketle lise öğrencilerinin şiddet eğilimlerinde sınıf düzeylerinin etkili olduğu saptanmıştır. Yapılan Post-Hoc testi analizi sonucunda 9. Sınıflar ve 12. Sınıf öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin anlamlı olarak farklılaştığı bulgusu elde edilmiştir. Literatürde lise öğrencilerine yönelik şiddet eğilimini inceleyen araştırmaların taraması yapıldığında benzer bulguların elde edildiği görülmüştür. Özgür ve ark (2011) çalışmalarında 11. Sınıf öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin 9. ve 10. Sınıf öğrencilerine göre anlamlı şekilde yüksek seviyede olduğunu belirtmiştir. Efiltili (2006) çalışmasında 9. Sınıf öğrencilerinin 10. Sınıf öğrencilerine göre saldırganlık puanının anlamlı şekilde yüksek olduğunu belirtmiştir. Yine benzer bir sonuç olarak Karataş (2008) çalışmasında 11. Sınıf öğrencilerinin saldırganlık puanlarının 10. Sınıf öğrencilerinden anlamlı düzeyde yüksek olduğunu belirtmiştir (Kurt, 2024). Çalışmamız ile benzer sonuçlar gösteren çalışmalar olduğu gibi çalışmamız ile paralellik göstermeyen sonuçlarda olduğu görülmüştür. Bu bağlamda Sınıf değişkeninin şiddet eğilimi ile ilişkisini inceleyen çalışmaların yapıldığı örneklem gruplarının farklı toplumsal yapılar, değişken sosyo-ekonomik düzeyler ve farklı sosyal anlayış yapılarına sahip ailelerde yetişmelerinden dolayı farklı sonuçlara ulaşılabilceği düşünülmektedir (Kurt, 2024).

Lise öğrencilerinin şiddet eğilimleri ve benlik saygılarının yaş, anne-baba eğitim düzeyi, yaşadıkları ortam, anne-baba birliktelik durumu, sosyoekonomik düzey, anne-baba hayatta olma durumu, kardeş sayılarına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı saptanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular neticesinde öğrencilerin şiddet eğilimlerinde ve benlik saygılarında yaş, anne-baba eğitim düzeyi, yaşadıkları ortam, sosyoekonomik düzey, anne-baba hayatta olma durumu, kardeş sayıları, anne-baba birliktelik durumlarının etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Analizlerin sonucunun alanyazında yapılan benzer konulu çalışmalarla benzerlik taşıması dolayısıyla önemli görülmüştür. Yıldız (2019) araştırmasında anne eğitim düzeyi ve saldırganlık arasında anlamlı ilişki bulunmadığını belirtmiştir. Alanyazın incelendiğinde Gençoğlu ve ark (2014) çalışmalarında baba eğitim düzeyi ve şiddet eğilimi arasında anlamlı ilişki bulunmadığını belirtmişleridir. Alanyazın incelemesinde Uçar (2016) araştırmasında öğrencilerin şiddet eğilim düzeyleri ile anne baba birliktelik durumu arasında anlamlı ilişki

bulunmadığını belirtmiştir. Bebiş ve ark (2014) çalışmalarında aile yapısının çok yüksek şiddet eğilimine etki eden unsurlardan olmadığını belirtmişlerdir. Ayan (2007) çalışmasında ailenin gelir düzeyi ile saldırganlık eğilimi arasında, Yıldız (2019) çalışmasında ailenin gelir düzeyi ile saldırganlık puanı arasında, Haskan (2009) çalışmasında aile gelir düzeyi ile şiddet eğilimi görme sıklığı arasında, Erkiner (2012) çalışmasında ailenin sosyo ekonomik durumu ile saldırganlık düzeyi arasında anlamlı ilişki tespit edilmediğini belirtmiştir. Patır-Erkek (2016)' in yatılı ve gündüzlü eğitim alan lise öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada yatılı eğitim alan öğrencilerle gündüzlü eğitim alan öğrencilerin şiddet eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (Kiremitci, 2020). Kardeş sayısı değişkeniyle, saldırganlık puanı arasında anlamlı fark olmayan (Oda 2014, Yıldız 2019), saldırganlık düzeyi arasında anlamlı fark olmayan (Erkiner 2012, Aytekin 2015) şiddet eğilimi görülme sıklığı arasında anlamlı fark olmayan (Haskan 2009), şiddet eğilimi arasında anlamlı bir fark olmayan (Yalçın 2015) çalışmalar mevcuttur (Kiremitci, 2020).

Benlik saygısı ile sosyodemografik değişkenler arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların literatür taraması yapılmıştır. Dilek ve Aksoy (2013) tarafından farklı eğitim kurumlarında eğitimlerini sürdüren 10. sınıf öğrencilerinin benlik saygısı ile ebeveynlerinin benlik saygısı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelendiği çalışma sonuçlarına göre ergenlerin benlik saygıları ile anne eğitim seviyesi arasında bir ilişki bulunamamıştır. Benzer başka bir çalışmada ise 9.sınıf ta okuyan öğrencilerinin benlik saygısı düzeyi ile anne öğrenim düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir ilişkinin olmadığı rapor edilmiştir (Aktaş,2011). Bunun nedeni olarak ergenin odağının kendisi olmasından dolayı anne babanın eğitim durumundan etkilenmediği düşünülmektedir. Benlik saygısı düzeyinin ebeveynlerin eğitim düzeyinden etkilenmemesi ergenlerin öz değerlerinin ebeveynlerin eğitim düzeyi ile sanıldığı kadar etkili olmadığı sonucuna ulaştırmaktadır. Gacar ve Yanlıç (2013) lise öğrencileri ile gerçekleştirdikleri araştırmada benlik saygısı seviyeleri ile ailelerin gelir düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bilgisine ulaşmışlardır. Benzer bir çalışma da (Ateş,2013). 8.sınıflar üzerinde yapılan bir araştırma bulgularına göre, ergenlerin sosyo-ekonomik gelir ve benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirtilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmadan elde edilen bulgular neticesinde lise öğrencilerinde şiddet eğilimi ve benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı negatif bir ilişki olduğu, biri artarken diğerrinin de azalabileceğini söylemek mümkündür. Alanyazın incelendiğinde mevcut durumun literatürdeki benzer çalışmalarla paralellik gösterdiği görülmüştür. Dolayısıyla şiddet eğiliminin yüksek olduğunun saptandığı lise öğrencilerinde benlik saygısının düşük olmasının öngörülmesi ile lise öğrencilerinde benlik saygılarını arttırmaya yönelik çalışmaların planlanmasının faydalı olacağı öngörülmüştür. Araştırmanın bulgularından diğerrleri de lise öğrencilerinin şiddet eğilimleri ve benlik saygısı düzeylerinin sosyodemografik (cinsiyet, sınıf, sosyoekonomik düzey vb.) değişkenlere göre farklılaşma olup olmadığını incelenmesi olmuştur. Lise öğrencilerinin benlik saygılarının cinsiyete göre farklılaştığı buna karşın şiddet eğilimi ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı bulunmuştur. Araştırmanın sonucuna göre öğrencilerinin benlik saygılarında cinsiyetin etkisinin olduğunu söylemek mümkündür. Elde edilen bir diğerr bulgu ise: şiddet eğilimlerinin sınıf düzeylerine göre farklılaştığı ve bu farklılaşmanın 9.sınıf öğrencileri ile 12. Sınıf öğrencileri arasında olduğu olmuştur. Buna karşın lise öğrencilerinin şiddet eğilimleri ve benlik saygılarının kardeş sayısına, öğrencilerin yaşına, anne-baba birliktelik durumlarına, öğrencilerin yaşadıkları ortama, anne-baba eğitim durumlarına ve diğerr etkisi ölçülen sosyo-demografik değişkenlere göre anlamlı olarak farklılaşmadığı bulgusu elde edilmiştir. Buradan hareketle araştırmanın sonucuna göre belirtilen sosyo-demografik değişkenlerin lise öğrencilerinin benlik saygıları ve şiddet eğilimleri üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığını söylemek mümkündür. Elde edilen bu bilginin sahada çalışan Okul Psikolojik Danışmanlarının ve diğerr eğitimcilerin konu ile ilgili çalışmalarını planlarken veya ihtiyaç analizi yaparken faydalı olacağı yönünde düşünülmüştür.

Son zamanlarda okullarda öğrencilerin sergiledikleri şiddet içerikli davranışlar gözle görülür biçimde artış göstermiştir. Araştırmanın bulgusuna göre lise öğrencilerinde benlik saygısının düştüğü söylenebilir. Benlik saygısını arttırmanın öğrencilere yönelik koruyucu bir faktör olarak görülmesi ile okullarda öğrencilerin benlik algılarını, iyi oluş hallerini ve neticesinde benlik saygılarını arttırmaya yönelik planlamaların, etkinliklerin, çalışmaların yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Ergenlerin şiddete eğilim göstermelerinde etkili olan etmenlerin belirlenerek şiddet eğiliminin önlenmesine yönelik farklı çalışmalara ihtiyaç duyulduğu açıktır.

Öfke kontrolüne yönelik etkili bulunmuş deneysel çalışmalar olmakla birlikte (Akdeniz, 2007; Bilge, 1997; Duran & Eldeleklioğlu, 2005; Gebeş, 2011; Gültekin, 2011; Kellner & Bry, 1999; Özmen, 2006) şiddet eğiliminin ortaya çıkmasında etkisi olan başka faktörlerin de araştırılması ve koruyucu bir faktör nelerle çalışılabileceği üzerine çalışmaların yapılmasının önemi ve gerekliliği görülmüştür.

Ergenlik döneminde bedensel, duygusal ve sosyal açıdan meydana gelen değişimlerle ilgili olarak gençlerin bilgilendirilmesi, döneme uyum sağlamada faydalı olacaktır (Oktan, Şahin, 2010). Eğitim kurumlarında düşük benlik saygısına sahip öğrencilerin ebeveynlerine aile içi iletişim, ailede anne-baba etkisi, yüksek beklentinin çocuk üzerindeki etkilerine dair bilgilendirici çalışmalar yapılabilir (Tunca, 2021).

Yetişkinlerin (veli, öğretmen, okul idarecileri, medya yöneticileri vb.) şiddet içeriği taşımayan örnek davranışlar sergilemeleri, eğitim ortamlarında şiddetin önlenmesinde, en büyük önemi teşkil etmektedir (Altun ve diğ., 2006). Bu sebeple ebeveynlerin davranışları dolayısıyla çocuklarına örnek olmalarının beklendiği söylenebilir.

Okullarda çalışan psikolojik danışmanların öğrencilere ve velilere yönelik şiddeti önleme amacıyla uygulamaya dönük çalışmaların yapılması, seminerlerin düzenlenmesi, okul yönetiminin okulda şiddeti önlemeye yönelik önlemlerin alınması gerekli olarak görülmektedir. Şiddeti önlemeye yönelik çalışmalar erken yaşlardan başlayarak, okul temelli olarak düzenlenebilir. Okul müfredatlarına şiddeti önlemeye yönelik eğitsel müdahaleler eklenebilir. Şiddetle ilgili diğer çalışmalarda da görüldüğü gibi, şiddetsizliğin bir değer olarak benimsenmesi için toplumca mücadele edilmelidir (Haskan Avcı, Yıldırım 2014).

KAYNAKÇA

Acar, B. (2021). *Ortaokul öğrencilerinin akademik azimleri ile benlik saygısı ve denetim odağı arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İnönü Üniversitesi.

Akbaş, B. Ç. ve Sezgin, N. (2020). Beliren yetişkinlik döneminde bağlanma stilleri ile psikososyal olgunluk arasındaki ilişkide anne-baba tutumlarının aracı rolü. *Nesne*, 8(16), 112-125. DOI: 10.7816/nesne-08-16-08

Onur Akveran, İ., & Erdal Aytekin, P. (2016). Adı Vasfiye ve Dağmık Yatak filmlerinin Carl Rogers'ın kişilik kuramı bağlamında incelenmesi. *SineFilozofi* 130-147. <https://doi.org/10.31122/sinefilozofi.680707>

Özcan, F. ve Yavuz, E. (2017). Türkiye’de sağlık çalışanları şiddet tehdidi altında. *The Journal Of Turkish Family Physician*, 8(3), 66-74. [10.15511/tjtfp.17.00366](https://doi.org/10.15511/tjtfp.17.00366)

Arslan, E. ve Arı, R. (2008). Erikson'un Psikososyal Gelişim Dönemleri Ölçeğinin Türkçeye uyarlama, güvenirlik ve geçerlilik çalışması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (19), 53-60.

Araç, G. (2022). Spor Fakültesi Mezunları Ve Öğrencilerinin Benlik Saygısı İle Mesleki Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kütahya

Aslan, D., ve Köksal Akyol, A. (2006). Okul öncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygılarının incelenmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 51-60.

Asıcı, E. (2013). *Öğretmen adaylarının affetme öz-duyarlık ve benlik saygısı açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi .

Atalay, A. (2010). Akran zorbalığı gösterme ve akran zorbalığına maruz kalmanın cinsiyet, yaş, sosyoekonomik düzey, anne-baba tutumları, arkadaş ilişkileri ve benlik saygısı ile ilişkisi. Yüksek Lisans Tezi. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.

Avcı, R. ve Güçray, S.S. (2010). Şiddet davranışı gösteren ve göstermeyen ergenlerin ailelerinin aile işlevleri, öfke ve öfke ifade tarzları açısından incelenmesi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 10 (1), 45-76.

Aydemir, M., ve Bayram Arlı, N. (2020). Öğrencilerde Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Algısının Benlik Saygısı ve Stres ile İncelenmesi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 48, 252-270.

Başer, D., ve Doğücü, M. (2021). Evli Kadınların Benlik Saygısı, Temel Kişilik Özellikleri İle Maruz Kaldıkları Aile İçi Şiddet Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 21(50), 278-313. <https://doi.org/10.21560/spcd.vi.576631>

Baybek, H., ve Yavuz, S. (2005). Muğla Üniversitesi Öğrencilerinin Benlik Saygılarının İncelenmesi. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (14), 73-95.

Baykal, T. (2008). Ailede kadına yönelik fiziksel şiddet, bu şiddete yönelik tutumlar ve kadının şiddet yaşantısı. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Anabilim Dalı.

Bozkurt, R., ve Koyuncu, A. A. (2023). Beden ve Benlik İlişkisi: Teorik Bir Değerlendirme. Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (25), 271-281.

Cevher, Fatma N. ve Buluş, M. (2006). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş çocuklarında akademik benlik saygısı. DEÜ Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, 20, 28-39.

Ceylan, İ. (2013). *Ergenlerin benlik saygısı ve duygusal öz-yeterlik seviyesinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi .

Coşkun, Y., ve Kurnaz, A. (2013). İlköğretim Öğrencilerinin Benlik Saygısı Ve Akran Baskısı Düzeyi İlişkisi Üzerine Bir İnceleme. Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (17), 112-129.

Coşkun, S. ve Bebiş, H. (2014). Şiddetin Okul Sağlığına Etkisi ve Hemşirelik. Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi, 3(1), 15-23

Çatalkaya, Ş. (2018). *Aile içi şiddet, benlik saygısı ve kişilerarası ilişki kurma arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Ticaret Üniversitesi.

Çetin, H. (2004). *Yetiştirme yurtlarındaki adölesanların benlik saygıları ve psikolojik belirtileri* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.

Çetin, Ö. I. ve Erdoğan, S. (2017). *Genç erişkin erkeklerde şiddet eğilimi ve psikolojik durum* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.

Çetin, S. ve Polat, S. (2021). Ortaokul Öğretmenlerinin Örgütsel Adalet Algı Düzeyleri ile Örgütsel Mutluluk Düzeyleri Arasındaki İlişki. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(1), 171-182.

Çetin, F.G. (2013). 15-49 Yaş Evli Kadınların Ruhsal Durumları ve Şiddet Üzerine Bir Çalışma. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı.

Çetinkaya, S., Nur, N., Ayvaz, A., Özdemir, D., ve Kavakcı, Ö. (2009). Sosyoekonomik durumu farklı üç ilköğretim okulu öğrencilerinde akran zorbalığının depresyon ve benlik saygısı düzeyiyle ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 10(2), 151.

Çevik, G.B., Atıcı, M. (2009). Lise 3. sınıf öğrencilerinin benlik saygılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 339-352.

Çiftçi, H. (2018). Ergenlerin benlik saygısı düzeylerinin karşılaştırılması Meslek Yüksekokulu ve Meslek Lisesi öğrencileri üzerine bir inceleme. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(68), 1648-1665.

Çuhadaroğlu, F. (1986) Adölesanlarda benlik saygısı. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, Ankara.

Çuhadaroğlu, F. (2006). Şiddetin Psikolojik Boyutu: Gençlik ve Şiddet Araştırmaları Çocuk Ve Ergene Yönelik Şiddetin Önlenmesi Sempozyumu. 15-16 Mayıs. Ankara: AEM Kitap

Demir, K. ve Küçük, S. (2020). Akran Zorbalığı Önleme ve Müdahale Programlarında Güncel Yaklaşımlar ve Hemşirelik Roller. *Türkiye Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 87-102.

Doğan, T. ve Eryılmaz, D. A. (2013). Benlik Saygısı ve Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(33), 107-117.

Erdem, S. (2020). Yapısal Sembolik Etkileşimcilik ve Kimlik Teorisi. Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi, 12(1), 50-65.

Erözkan, A. (2009). Ergenlerde Yalnızlığın Yordayıcıları. İlköğretim Online, 8(3), 1-11.

Esen, B. K. ve Aktuğ, T. (2007). Ergenlerde akran baskısı ve benlik saygısının incelenmesi. Çukurova Eğitim Fakültesi Dergisi, 3(33), 7-12

Gençoğlu, C., Kumcağız, H. ve Ersanlı, K. (2014). Ergenlerin Şiddet Eğilimine Etki Eden Ailevi Faktörler. Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 9(2), 639-652

Güler, Y.E. (2014). Ergen Futbolcular da Şiddet eğilimi ile sosyal destek arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı.

Güleç, Topaloğlu, Ünsal, Altıntaş, (2012). Bir Kısır Döngü Olarak Şiddet. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar. Cilt: 4 Sayı: 1, 112- 137

Güloğlu, B., ve Kararımak, Ö. (2010). Üniversite Öğrencilerinde Yalnızlığın Yordayıcısı Olarak Benlik Saygısı ve Psikolojik Sağlamlık. Ege Eğitim Dergisi, 11(2), 73-88.

Gürses, İ. ve Kılavuz, M. A. (2011), “Erikson’un Psiko-Sosyal Gelişim Dönemleri Teorisi Açısından Kuşaklararası Din Eğitimi ve İletişiminin Önemi”. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 20/2 153-166.

Gürsoy, M. (2009). Öğrencilerde şiddet eğilimi ve şiddete yönelik öğretmen algıları. KKTC- Milli Eğitim Dergisi 3, 13-30.

Haskan, Ö. (2009). Ergenlerde Şiddet Eğilimi, Yalnızlık ve Sosyal Destek, Yayınlanmış Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı.

Hazar, Ç. (2013). Kişilik ve İletişim Tipleri. Selçuk İletişim, 4(2), 125-140.

İçli, T., Öğün, A. ve Özcan, N., (1995). Ailede Kadına Karşı Şiddet ve Kadın Suçluluğu, Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları.

- İnanç, B.Y., Yerlikaya, E.E. (2010). Kişilik Kuramları, Ankara: Pegem.
- İzci, L., ve Mazman, İ. (2021). Sembolik Etkileşimcilik Çerçevesinden Korunmaya Muhtaç Çocuklarda Benlik. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11(1), 151-170.
- Kağıtçıbaşı, Ç., Cemalcılar, Z., (2014). Dünden Bugüne İnsan ve İnsanlar. İstanbul: Evrim.
- Karasar, N. (2011). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kandemir, M., ve Özbay, Y. (2009). Sınıf İçinde Algılanan Empatik Atmosfer İle Benlik Saygısı Arasındaki Etkileşimin Zorbalıkla İlişkisi. İlköğretim Online, 8(2), 322-333.
- Karakaya, H. (2018). Görünmez Emek ve Ev Kadınları. Fırat University International Journal of Economics and Administrative Sciences, 2(1), 73-94.
- Kapıkıran, Ş. (2016). Ebeveyn Akademik Başarı Baskısı ve Desteği Ölçeğinin Psikometrik Değerlendirmeleri ve Yapısal Geçerlik: Ortaokul ve Lise Öğrencileri. Ege Eğitim Dergisi, 17(1), 62-83.
- Keskin, T. (2010). İlköğretim okullarındaki öğrencilerin akran zorbalığının benlik saygısıyla ilişkisi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kenç, M. F. ve Oktay, B. (2002). Akademik Benlik Kavramı ve Akademik Başarı Arasındaki İlişki, Eğitim ve Bilim, Cilt:27 Sayı:124, (S. 71-79).
- Kızmaz, Z. (2006). Okullardaki şiddet davranışının kaynakları üzerine kuramsal bir yaklaşım. Ç.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, 30(1), 47-70.
- Kızmaz, Z. (2006). Şiddetin Sosyo- Kültürel Kaynakları Üzerine Sosyolojik Bir Yaklaşım. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 16 (2), 247-267.
- Koska, E., ve Öztornacı, B. (2020). Sigmund Freud: Eleştirel Bir Biyografi Denemesi. Madde, Diyalektik ve Toplum, 3(3), 177-184.
- Köknel, Ö. (2000). Bireysel ve Toplumsal Şiddet. İstanbul: Altın Kitaplar Basımevi.
- Kulaksızoğlu A (2004) Ergenlik Dönemi: Ailede Çocuk Eğitimi. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara.

Milli Eğitim Bakanlığı (2008). Öğrencilerin Şiddet Algısı. Ankara: Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı. Erişim Tarihi: 15/01/2025.

Oğuz, A. (2017). Anthony Burgess'in Otomatik Portakal Adlı Romanında Şiddet Ve Sosyal Öğrenme. Kesit Akademi Dergisi (10), 316-326.

Oktan, V. & Sahin, M. (2010). Kız ergenlerde beden imajı ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi [Bağlantıda]. 7:2. Erisim: <http://www.insanbilimleri.com>

Ögel, K., Tarı, I. ve Yılmazçetin Eke, C. (2006). Okullarda Suç ve Şiddeti Önleme. İstanbul: Yeniden Yayınları.

Öğülmüş, S. (2007). Okullarda şiddet ve önlenmesi. (S. Gelbal, Ed.). Okullarda Şiddetin önlenmesi: Mevcut uygulamalar ve sonuçları. Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.

Özalp, A. ve Yörük, A. (2017). Mead'e Göre Benlik: Etkileşim Dünyasında Toplum, Birey Ve Din. Turan-Sam (Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi), 9(34), s. 241-256.

Özcebe, H. (2007). Gençlerde Riskli Davranışlar Ve Sağlığın Geliştirilmesi: Türkiye'de Gençlerin Sağlığına Genel Bir Bakış. XI. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi Kitabı, Denizli.

Özen, Y. ve Gülaçtı, F. (2010). Benlik-Kavramı Ve Benliğin Gelişimi Bilen Benliğe Gereksinim Var Mı? Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 12(2), 20-38.

Özgülük, B. ve Öztömür, G. (2017). Psikanalitik kuram: S.Freud. In D. Gençtanırım-Kurt ve E. Çetinkaya-Yıldız (Eds.), Kişilik kuramları (ss. 66-101). Ankara: PegemAkademi

Özgüven, İ.E. (2001). Ailede İletişim ve Yaşam. Ankara, Pdrem Yayınları.

Özgür, G., Yörükoğlu, G. ve Baysan Arabacı, L. (2011). Lise Öğrencilerinin Şiddet Algıları, Şiddet Eğilim Düzeyleri ve Etkileyen Faktörler. Psikiyatri Hemşireliği Dergisi, 2(2), 53-60.

Özkan, İ. (1994). Benlik saygısını etkileyen etmenler. Düşünen Adam, 7(3), 4-9

Öztürk, E. (2018). George Herbert Mead'in Sosyal Davranışçılık Devrimi: Sosyolojizm Ve Psikolojizm Kısacasında Bir "İlişkisel Faillik" Denemesi. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 21(2), 253-284.

Pişkin, M. (2003). Okullarımızda Yaygın Bir Sorun: Akran Zorbalığı. VII. Ulusal PDR Kongresi, Malatya, 9-Temmuz.

Razi, G., S., Kuzu, A., Yıldız, A., N., Ocakcı, A., F. ve Arifoğlu, B., Ç.(2009). Çalışan Gençlerde Benlik Algısı, İletişim Becerileri ve Stresle Baş Etme. TAF Preventive Medicine Bulletin, 2009: 8(1).

Sarı, M., Cenkseven, F., (2008), İlköğretim Öğrencilerinde Okul Yaşam Kalitesi ve Benlik Kavramı, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi [Bağlantıda]. 5:2. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>.

Sarıkaya A, (2015). 10-14 yaş arası ergenlerin benlik saygısı ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Subaşı, N. ve Akın, A. (2003). Kadına Yönelik Şiddet; Nedenleri ve Sonuçları, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.

Kutlu, P., & Soğukpınar, B. (2015). Rehber Öğretmenlerin Benlik Saygısı ile Mesleki Benlik Saygısı Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi, 6(1), 84-101. <https://doi.org/10.19160/e-ijer.59310>

Söner, O. ve Yılmaz, O. (2020). Ergenlerin Sosyal Medya Beğenilmeme Korkularının Yordayıcısı Olarak Benlik Saygısı ve Benlik Tasarımı. Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi, 4(7), 51-68.

Şahin, A. (2005). Ergenlerde Dindarlık- Benlik Saygısı İlişkisi. Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 19(19), 187-198.

Şahin, M. ve Oktan, V. (2010). Kız ergenlerde beden imajı ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi [Bağlantıda]. 7:2. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

Şener, G. ve Özcan, M. (2013). İlköğretim Kurumlarında Yer Alan Öğretmen ve Öğrencilerin Şiddet Algıları. Sakarya University Journal of Education, 3(1),7-20.

Şenol, D. ve Yıldız, S. (2013). Kadına Yönelik Şiddet Algısı -Kadın ve Erkek Bakış Açılıyla. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.

Tatlıhoğlu, K. (2014). Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2012-2015'in Genel Bir Değerlendirilmesi. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2014(3), 115-122.

Tatlıoğlu, S. S. (2021). Öğrenmeye Sosyal- Bilişsel Bir Bakış: Albert Bandura. Sosyoloji Notları, 5(1), 15-30.

TBMM Araştırma Komisyonu (Mayıs 2017). Çocuklarda ve gençlerde artan şiddet eğilimi ile okullarda meydana gelen olayların araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla kurulan (10/337,343,356,357) esas numaralı meclis araştırma komisyon raporu. Ankara: MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Erişim 20.01.2025

https://www.tbmm.gov.tr/.../arastirma_onergesi_gd.onerge_bilgileri

http://www.kom.pol.tr/tubim/SiteAssets/...Raporlar/tbmm_cocuk_artan.pd

Tutar, H. (2013). Sosyal Psikoloji. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

TÜİK (2024, Mayıs). İstatistiklerle Gençlik. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu. Erişim 20.01.2025, http://www.tuik.gov.tr/IcerikGetir.do?istab_id=251.

TÜİK (2024). Nedenlerine Göre Ölüm İstatistikleri. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu. Erişim 20.01.2025, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=1885>.

Türküm, S. (2011). Okulda Şiddet: Problem Çözme Becerilerine İlişkin Algıları Ergenleri Ne Kadar Koruyor? Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 11(1), 115-132.

Uğurluoğlu, D., Gökkaya, D., ve Erdem, R. (2019). Şehir Hastanesinde Çalışan Memnuniyeti Araştırması. İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi, 4(9), 101-118.

Yakut, S. (2012). *Lise Öğrencilerinde Dindarlık-Şiddet İle Olan İlişkileri*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Süleyman Demirel Üniversitesi.

Yavaş, H. (2021). *Ortaokul öğrencilerinde akran zorbalığı davranışları ile yaşam doyumu arasındaki ilişkide psikolojik sağlamlık ve benlik saygısının aracı rolü* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi.

Yılmaz, B. (2019). *Psikolojik doğum sürecinin yaratacağı stresle başa çıkma tarzları ve benlik saygısı üzerindeki etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Üsküdar Üniversitesi.

Yıldız, M. A., ve Duy, B. (2015). Sokakta Çalışmak ve Gelir Düzeyi Erinlerin Benlik Saygısı, Yaşam Doyumu ve Depresyon Düzeylerine Etki Eder mi? (Diyarbakır İli Örneği) *. İlköğretim Online, 14(2), 522-537.

Yorulmaz, B. ve Tanrıverdi, M. Z. (2015). Din ve değerler eğitimi açısından keloğlan çizgi filminin değerlendirilmesi. B. Yorulmaz içinde, Sinema ve Din Eğitimi (s. 320). İstanbul: Dem Yayınları.

Yüksel-Şahin, F., ve Öztoprak, Ö. (2019). Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılığı Düzeylerinin Benlik Saygısına Göre İncelenmesi. IBAD Sosyal Bilimler Dergisi 363-377.

WHO (World Health Organization). (2024). Global Status Report On Violence Prevention. Erişim 16.01.2025, <http://www.who.int/violence...prevention/violence/st>

Kişisel Bilgi Formu

Cinsiyetiniz: () Kız () Erkek

Yaşınız:.....

Kaçıncı sınıfsınız? 9.sınıf () 10. Sınıf () 11.sınıf () 12.sınıf ()

Siz dâhil kaç kardeşsiniz? 1 () 2 () 3 () 4 () 4'ten fazla ()

Annelerinizin eğitim durumu nedir: İlkokul () Ortaokul () Lise ()

Yüksek okul ve Üniversite () Okuma-yazma bilmiyor ()

Babanızın eğitim durumu nedir? İlkokul () Ortaokul () Lise ()

Yüksek Okul ve Üniversite () Okuma-yazma bilmiyor ()

Anne – babanız beraber mi? Evet () Hayır () Boşanmış ()

Anne-babanız hayatta mı? Her ikisi de yaşıyor() Her ikisi de öldü()

Annem öldü, babam yaşıyor () Babam öldü, annem yaşıyor ()

Ailenizin gelir düzeyini nasıl değerlendirirsiniz?

() Düşük () Orta () Yüksek

Şu an yaşadığınız ortam?

() Aile () Yurt () Akrabalar () Diğer...

Şiddet Eğilimi Ölçeği

		Hiç Uygun Değil	Biraz Uygun	Uygun	Çok Uygun
1	Hoşuma gitmeyen bir olay karşısında hemen sinirlenirim	1	2	3	4
2	Doğru olduğuna inandığım konularda eleştirilmek beni sinirlendirir	1	2	3	4
3	Rahatsız olduğum durumlar karşısında sinirlendiğimde kendimi kontrol edemiyorum	1	2	3	4
4	Duygusal ya da fiziksel olarak rahatsız edildiğimde fiziksel olarak karşılık verme isteği duyarım	1	2	3	4
5	Sinirli olduğumda bir şeyleri kırma isteği duyarım	1	2	3	4
6	Arkadaşlarım, annem, babam vb insanlarla çok sık tartışmaya girerim	1	2	3	4
7	Hak etmiş olanlara layık oldukları ceza verilmelidir	1	2	3	4
8	Eğer beğenmediğim bir şey olursa en yakınım ile bile tartışırım	1	2	3	4
9	Bence hayvanların av maksadı ile vurulmasında sakınca yoktur	1	2	3	4
10	Diğerlerinin saldırılarına karşı güçlü bir arkadaş grubu mutlaka olmalıdır	1	2	3	4
11	Eğer saldırıya uğramışsam aradan geçen zamana bakmaksızın aynı şekilde karşılık veririm	1	2	3	4
12	İnsan çevreden gelecek tehditlere daima hazır olmalıdır	1	2	3	4
13	Bu dünyada en önemli şey diğerlerinden güçlü olmaktır	1	2	3	4
14	Sık sık kavga ederim	1	2	3	4
15	Bazı insanlara karşı zor kullanılabileceğine inanırım	1	2	3	4
16	Bazı hallerde insanlara karşı zor kullanılabileceğine inanırım	1	2	3	4
17	Kavgaları seyretmek beni rahatsız etmez	1	2	3	4
18	İnsanların benden korkması hoşuma gider	1	2	3	4
19	Bazen başkalarına zarar verme isteği duyarım	1	2	3	4
20	Sokakta başıboş dolaşan hayvanlar ortadan kaldırılmalıdır	1	2	3	4

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ)

EK-2: RBSÖ

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

Tarih:

Sizin İçin Uygun Olanı Seçiniz

- 1) Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum.
a) Çok doğru b) Doğru c) Yanlış d) Çok yanlış
- 2) Bazı olumlu özelliklerim olduğunu düşünüyorum.
a) Çok doğru b) Doğru c) Yanlış d) Çok yanlış
- 3) Genelde kendimi başarısız bir kişi olarak görme eğilimindeyim.
a) Çok doğru b) Doğru c) Yanlış d) Çok yanlış
- 4) Ben de diğer insanların birçoğunun yapabildiği kadar bir şeyler yapabilirim.
a) Çok doğru b) Doğru c) Yanlış d) Çok yanlış
- 5) Kendimde gurur duyacak fazla bir şey bulamıyorum.
a) Çok doğru b) Doğru c) Yanlış d) Çok yanlış
- 6) Kendime karşı olumlu bir tutum içindeyim.
a) Çok doğru b) Doğru c) Yanlış d) Çok yanlış
- 7) Genel olarak kendimden memnunum.
a) Çok doğru b) Doğru c) Yanlış d) Çok yanlış
- 8) Kendime karşı daha fazla saygı duyabilmeyi isterdim.
a) Çok doğru b) Doğru c) Yanlış d) Çok yanlış
- 9) Bazen kesinlikle kendimin bir işe yaramadığımı düşünüyorum.
a) Çok doğru b) Doğru c) Yanlış d) Çok yanlış
- 10) Bazen kendimin hiç de yeterli bir insan olmadığını düşünüyorum.
a) Çok doğru b) Doğru c) Yanlış d) Çok yanlış

Şiddet Eğilimi Ölçeği Kullanım İzni

Sayın Özlem HASKAN AVCI,

Adım Sevil ÖZMEN. Van/Erciş Rehberlik ve Araştırma Merkezinde çalışmaktayım. Erciş RAM olarak yapmayı planladığımız çalışmamız doğrultusunda geliştirmiş olduğunuz Şiddet Eğilimi Ölçeğini kullanmak üzere sizden izin istiyoruz.

Saygılarımızla,

Sevil ÖZMEN
Psikolojik Danışman
Erciş Rehberlik ve Araştırma Merkezi

ÖZLEM HASKAN AVCI
Kime Siz

17.11.2024

Şiddet eğilimi ölçeği..Özlem Haskan.doc
DOC - 46 KB

Merhaba

Ölçeği ekte gönderiyorum.

10. madde reverse olup tersinden puanlanmakta ve alt ölçek bulunmayıp toplam puana göre değerlendirilmektedir. Detaylı bilgileri Eğitim ve Bilim Dergisi 2012 online arşivindeki makalemizde bulabilirsiniz. Bu e-posta yalnızca ölçeği kullanım iznini içerir, yayınlama izni değildir. Lütfen ölçeğin tamamını basılı yada elektronik ortamda üçüncü kişilerle paylaşmayınız. İyi çalışmalar dileklerle.

...

sevil özmen
Kime ÖZLEM HASKAN AVCI

17.11.2024

Yanıtınız ve anlayışınız için kurumumuz adına teşekkür ederim hocam. İyi akşamlar, iyi çalışmalar dileriz.

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği Kullanım İzni

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği Kullanım İzni

sevil özmen

Kime: iletisim@cogepder.org.tr

...

9.03.2025 Paz 10:4

Merhaba,

Adım Sevil ÖZMEN. Van/Erciş Rehberlik ve Araştırma Merkezinde çalışmaktayım. Erciş RAM olarak yapmayı planladığımız çalışmamız doğrultusunda Sayın Füsün Çuhadaroğlu'nun Türkçe'ye uyarladığı ve kullanım haklarını derneğimize verdiği " Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği" ni ve değerlendirme formunu kullanmak üzere sizlerden izin istiyoruz.

Saygılarımızla,

Sevil ÖZMEN

Psikolojik Danışman

Erciş Rehberlik ve Araştırma Merkezi